

BE-MOMO THE BELGIAN MORTALITY MONITORING

Surveillance van de mortaliteit door alle oorzaken
in België, Vlaanderen, Wallonië en Brussel
tijdens de zomer van 2018

N. BUSTOS SIERRA • T. ASIKAINEN • N. BOSSUYT • T. BRAEYE • E. DE JONGHE

WIE WE ZIJN

SCIENSANO telt meer dan 700 medewerkers die zich elke dag opnieuw inzetten voor ons motto: levenslang gezond. Zoals uit onze naam blijkt, vormen wetenschap en gezondheid de kern van ons bestaan. De kracht van Sciensano ligt in de holistische en multidisciplinaire benadering van gezondheid. Onze aandacht gaat daarbij uit naar het nauwe en onlosmakelijke verband tussen de gezondheid van mensen en die van dieren, en hun omgeving (het “One health” concept). Daarom combineren we meerdere invalshoeken in ons onderzoek om op een unieke manier bij te dragen aan ieders gezondheid.

Sciensano kan hiervoor verder bouwen op de meer dan 100 jaar wetenschappelijke expertise van het voormalige Centrum voor Onderzoek in Diergeneeskunde en Agrochemie (CODA) en het vroegere Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV).

Sciensano

Epidemiologie en volksgezondheid - Epidemiologie van infectieziekten Be-MOMO (Belgian Mortality Monitoring)

Juli 2019 • Brussel • België
Gevalideerd door: Sophie Quoilin, diensthoofd

N. BUSTOS SIERRA¹

T. ASIKAINEN¹

N. BOSSUYT¹

T. BRAEYE¹

E. DE JONGHE¹

1 Sciensano, Epidemiologie en volksgezondheid, Epidemiologie van infectieziekten, Brussel

Contactpersoon: Natalia Bustos Sierra • T+32 2 642 51 11 • Natalia.Bustossierra@sciensano.be

Met de financiële steun van

Partners

Services du Collège réuni de la Commission communautaire commune
Dienst van het Verenigd College van de Gemeenschapsappliede Gemeenschapscommissie

Dankwoord

De dienst Epidemiologie van infectieziekten bedankt iedereen die heeft bijgedragen tot het uitvoeren van de surveillance van de mortaliteit door alle oorzaken, de werking van Be-MOMO en de verspreiding op Epistat.

De auteurs bedanken eveneens hun collega's voor hun medewerking en bijdrage aan het opstellen van dit rapport.

Gelieve te citeren als:

N. BUSTOS SIERRA, T. ASIKAINEN, N. BOSSUYT, T. BRAEYE, E. DE JONGHE. Surveillance van de mortaliteit door alle oorzaken in België, Vlaanderen, Wallonië en Brussel in de zomer van 2018. Be-MOMO The Belgian Mortality Monitoring. Brussel, België: Sciensano; 2019 50p. Rapportnummer: D/2019/14.440/95. Beschikbaar op de website van de dienst Epidemiologie van infectieziekten: <https://epidemio.wiv-isp.be/ID/Pages/default.aspx>, van Epistat: <https://epistat.wiv-isp.be/momo/> en van Sciensano: <https://www.sciensano.be/nl>

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	7
INLEIDING	9
METHODEN	11
1. De mortaliteits-gegevens	11
2. De risicofactoren en de bevolking	11
3. The Belgian Mortality Monitoring	11
4. Het hittegolf- en ozonpiekenplan	12
5. Het zomerrapport	12
RESULTATEN	15
1. De mortaliteit gedurende de hele zomerperiode	15
2. De risicofactoren van de mortaliteit: warmte, ozonpieken en smog	19
2.1 Analyse van de mortaliteit per hitteperiode	21
2.2 Wekelijkse analyse van de mortaliteit	22
2.3 Dagelijkse analyse van de mortaliteit	23
2.4 Grafische analyse van de mortaliteit	28
3. Historiek van de zomersterfte	33
3.1. Voor de volledige bevolking met de samenhangende risicofactoren	33
3.2. Per leeftijdscategorie	34
3.3. Overzicht van het percentage oversterfte	35
3.4. Jaarlijkse overzicht van de mortaliteit	36
3.5. Grafiek van de mortaliteit van de laatste twee jaar	37
CONCLUSIE	39
BIJLAGEN	40
REFERENTIES	47
LIJST VAN TABELLEN	48
LIJST VAN FIGUREN	48

SAMENVATTING

Gedurende de hele zomerperiode van 2018 zijn er 39 739 sterfgevallen geregistreerd voor alle leeftijden samen, maar er was geen oversterfte op basis van de laatste 5 jaar (-0,2 %). Gemiddeld waren er 270 sterfgevallen per dag, met een piek op 28 juli 2018, na twee zeer warme dagen met temperaturen boven 35 °C. Er was geen oversterfte in Vlaanderen voor de hele bevolking. In Wallonië en in Brussel daarentegen werden respectievelijk 56 (+0,4 %) en 116 (+3,2 %) extra sterfgevallen vastgesteld. De situatie verschilt naargelang de leeftijdscategorie en het geslacht, met meer oversterfte bij de groep jonger dan 85 jaar.

De zomersterfte kan worden beïnvloed door de sterfte in de voorafgaande winter. De winter van 2017-2018 was een strenge winter, gekenmerkt door een langdurige griep epidemie (12 weken), een koudegolf die 15 dagen duurde en enkele dagen smog. Van de 70 215 waargenomen sterfgevallen waren er 3 093 extra sterfgevallen, wat neerkomt op een oversterfte van 4,6 %. De oversterfte in die winter en de doeltreffendheid van de preventieve maatregelen van het hitte- en ozonplan, hebben misschien bijgedragen tot een lichte ondersterfte tijdens de bijzonder warme zomer van 2018.

Twee keer werd de waarschuwingsfase van het hittegolf- en ozonpiekenplan geactiveerd. Deze zomer was de warmte uitzonderlijk intens en langdurig. De eerste hitteperiode duurde 12 dagen (van 28 juni tot en met 9 juli) en de tweede duurde 21 dagen (van 20 juli tot en met 9 augustus).

Tijdens de eerste hitteperiode was er een lichte oversterfte in België met 3.416 sterfgevallen gedurende die 12 dagen, waarvan 207 extra sterfgevallen (6,4 %). Deze eerste periode is gemarkeerd door een oversterfte verschillende dagen na de ozon- en warmtepieken.

In deze periode bedroegen de maximumtemperatuur 30,4 °C (op 3 juli in

Ukkel) en de hoogste 8-uurgemiddelde ozon concentratie ~147 µg/m³ (op 30 juni in Wallonië).

Tijdens de tweede hitteperiode was er een gematigde oversterfte met 6.222 sterfgevallen gedurende die 21 dagen, waarvan 726 extra sterfgevallen (13,2 %). Deze tweede hitteperiode werd gekenmerkt door twee extreem warme dagen in week 30, ozonpieken in week 31 en een nieuwe stijging van de temperatuur in week 32. Ondanks een gematigde oversterfte gedurende die 21 dagen in totaal was er een duidelijke stijging van het aantal sterfgevallen en een significante oversterfte op de dag zelf of in de dagen die volgden op deze extreme temperaturen en ozonconcentraties.

Na de twee extreem warme dagen van 26 en 27 juli 2018 (36 °C en 35,7 °C) werd een significante oversterfte waargenomen voor de hele bevolking op 28 juli met 68 extra sterfgevallen bij de 330 vastgestelde sterfgevallen. De oversterfte trof vooral de mensen ouder dan 85 jaar.

Na de ozonpiek van 3 augustus volgde een dag later een significante oversterfte voor de hele bevolking met 68 extra sterfgevallen onder de 329 vastgestelde sterfgevallen. De oversterfte trof vooral de mensen ouder dan 65 jaar.

Op 7 augustus is de temperatuur opnieuw gestegen tot 35 °C en bedroeg de oversterfte 61 extra sterfgevallen op 322 sterfgevallen.

Er werd geen alarmfase geactiveerd tijdens deze zomer.

Hoewel er geen oversterfte was gedurende de volledige zomerperiode, waren er wel korte perioden van oversterfte na extreme temperaturen en ozonpieken. Het is belangrijk dat de bevolking zich informeert over het weer en de ozonpieken, en dat het gedrag wordt aangepast wanneer de waarschuwingsfase wordt geactiveerd in overeenstemming met de regionale aanbevelingen.

INLEIDING

Na de uitzonderlijke hittegolf in de eerste helft van augustus 2003 met 70 000 extra sterfgevallen als gevolg in Europa (Robine *et al.*, 2008) lanceerde de dienst **Epidemiologie van infectieziekten** van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV), omgevormd in **Sciensano** sinds 1 april 2018, in 2004 de wekelijkse surveillance van de mortaliteit door alle oorzaken in België, genaamd **Be-MOMO** (**Belgian Mortality Monitoring**).

De nieuwe procedure van Be-MOMO werd vastgelegd in december 2007 op basis van de aanpassing van de methode die werd ontwikkeld door Farrington *et al.* (1996), en er werd een publicatie aan gewijd (Cox *et al.*, 2010).

Hoewel het hoofddoel een kwantificering van het effect van de hitte op de dagelijkse mortaliteit was, werd er dankzij een geleidelijke afname van de vertraging in de registratie van de sterfgevallen uiteindelijk ook een ander doel bereikt, namelijk vroege opsporing. In het concept van de syndromische surveillance maakt Be-MOMO het mogelijk om bijna in real time een **abnormale mortaliteit** te detecteren en te kwantificeren, die het gevolg kan zijn van epidemieën van ziektes zoals de **griep**, of van extreme weers- of milieuomstandigheden zoals **koude- of hittegolven**, **pieken van ozon** of **fijn stof**. Indien nodig worden waarschuwingsrapporten opgestuurd naar de autoriteiten.

De surveillance van het aantal sterfgevallen maakt het mogelijk om de progressie en het effect van die gezondheidsbedreigingen te in te schatten, om de reactie van de gezondheidsdiensten aan te sturen en de besluitvorming op het vlak van volksgezondheid te ondersteunen.

Met Be-MOMO is het niet mogelijk om een oversterfte toe te schrijven aan een **specifieke oorzaak**. De kennisgevingstermijn van de sterftecijfers door specifieke oorzaken bedraagt twee à drie jaar. Ze kunnen worden geraadpleegd op de website **SPMA** (**Standardized Procedures for Mortality Analysis**) van Sciensano (<https://spma.wiv-isp.be>).

De surveillance van de mortaliteit door alle oorzaken wordt opgesplitst in twee jaarlijkse rapporten volgens de seizoenen. Het **zomerrapport** bestrijkt de waakzaamheidsperiode (van 15/05 tot 30/09, week 20 tot 40) van het hittegolf- en ozonpiekenplan, terwijl het **winterrapport** week 41 tot 19 bestrijkt (<https://epistat.wiv-isp.be/momo/>). In het wekelijkse bulletin van de **surveillance van de griep** door Sciensano wordt ook gecommuniceerd over de wintersterfte (<https://epidemio.wiv-isp.be/ID/diseases/Pages/Influenza.aspx>).

Sinds eind 2017 werd het model Be-MOMO, dat tot dan waarschuwingen voor heel België voorstelde, verfijnd om een analyse **per regio** mogelijk te maken. Dit is het eerste rapport over de surveillance van de zomersterfte dat de eerste mortaliteitsanalyses bevat voor **Vlaanderen**, **Wallonië** en **Brussel**.

Be-MOMO neemt eveneens deel aan het project van surveillance van de mortaliteit in Europa, **EuroMOMO** (**European monitoring of excess mortality for public health action**) (<http://www.euromomo.eu>).

Sinds oktober 2016 is het mogelijk op de website **Epistat** van Sciensano de evolutie van de mortaliteit door alle oorzaken in België te volgen (<https://epistat.wiv-isp.be/home>).

METHODEN

1. De mortaliteitsgegevens

De mortaliteitsgegevens door alle oorzaken worden wekelijks bijgewerkt door Sciensano, die ze ontvangt van het [Rijksregister](#). De sterfgevallen die zich hebben voorgedaan in het buitenland, worden niet meegeteld omdat de weers- en milieuomstandigheden in België daar geen invloed op hebben. De [geobserveerde sterfgevallen](#) worden per dag samengevoegd.

2. De risicofactoren en de bevolking

De risicofactoren voor mortaliteit betreffen meteorologische, milieu- en sanitaire gegevens:

- de dagelijkse [maximum- en minimumtemperatuur](#) (°C) gemeten in Ukkel evenals [de relatieve maximum- en minimumvochtigheid](#) (%), verschaft door het Koninklijk Meteorologisch Instituut (KMI);
- de concentratie ozon (O₃, dagelijks maximum van het gemiddelde over 8 uur) en van zwevende deeltjes met een diameter van minder dan 10 µm en 2,5 µm, PM₁₀ en PM_{2,5} (gemiddelde over 24 uur, ruimtelijk gemiddelde per regio), verschaft door de Intergewestelijke Cel voor het Leefmilieu (IRCEL).

De Europese richtlijn 2008/50/EG beperkt het 24-uursgemiddelde van PM₁₀ tot 50 µg/m³, maar stelt geen dagelijkse drempelwaarde voor PM_{2,5} voor. In dit verslag wordt de PM_{2,5}-drempel vastgelegd op 25 µg/m³ op basis van de aanbeveling van de WHO.

Voor ozon zijn er verschillende drempels, afhankelijk van de duur van de meting. De advieswaarde van de WGO bedraagt 100 µg/m³ voor [het hoogste 8-uurgemiddelde van een dag](#). Als [uurgemiddelde](#) is de Europese informatiedrempel vastgelegd op 180 µg/m³. Wanneer de Europese informatiedrempel wordt

overschreden, worden kinderen, ouderen en personen met ademhalingsproblemen geadviseerd om buitenshuis geen ongebruikelijke fysieke inspanningen te leveren.

- De [bevolkingsgegevens](#) worden verschaft door Statbel, die Sciensano elk jaar de gegevens van de Belgische bevolking op 1 januari bezorgt, per geslacht, per leeftijd en per woonplaats.

3. The Belgian Mortality Monitoring

De volledige methodologie van Be-MOMO kan worden geraadpleegd in het rapport over de zomersterfte in 2017 ([Bustos Sierra et al., 2017](#)).

- Ongeveer 95 % van de gegevens is beschikbaar na een termijn van dertig dagen. Zo wordt in de loop van de laatste 90 dagen het aantal sterfgevallen gecorrigeerd. Het bestaat uit het aantal sterfgevallen dat reeds is aangegeven op die datum ([geobserveerde sterfgevallen](#)) en een raming van het aantal nog niet aangegeven sterfgevallen. Dat laatste cijfer wordt berekend door de mediaan te nemen van de probabiliteit van vergelijkbare vertragingen in de loop van de afgelopen 18 maanden (met uitsluiting van de recentste zes maanden).
- Het aantal [verwachte sterfgevallen](#) per dag en per week wordt berekend door een loglineair model van Poisson (Farrington et al., 1996) dat is aangepast (Cox et al., 2010) op basis van de mortaliteit van de laatste vijf jaar, met uitsluiting van de recentste twee maanden.
- De [over- of ondersterfte](#) is het verschil tussen het aantal geobserveerde en het aantal verwachte sterfgevallen.
- Het [percentage oversterfte](#) wordt als volgt berekend: (aantal extra sterfgevallen / aantal verwachte sterfgevallen) x 100.

- Het **predictie-interval** rond het verwachte aantal **sterfgevallen** wordt berekend met een 2/3-power transformatie om de asymmetrie in de verdeling van Poisson te corrigeren (Farrington *et al.*, 1996).
- Een **statistisch significante** oversterfte wordt gedefinieerd als de overschrijding van de bovengrens van het predictie-interval, vastgelegd op 99,5 % als optimaal compromis tussen de sensitiviteit en de specificiteit van de alarmdetectie. Het staat voor een kritiek mortaliteitsniveau en dient om een significante oversterfte op te sporen. Wanneer het aantal sterfgevallen lager is dan de ondergrens van het predictie-interval, dan is er een significante ondersterfte.
- Oversterfte wordt berekend volgens de **leeftijdscategorieën** (0-64 jaar, 65-84 jaar, ≥ 85 jaar), het **geslacht** en voor heel België. Sinds 2017 kan Be-MOMO de oversterfte analyseren voor drie nieuwe leeftijdscategorieën (0-4, 5-14, 15-64 jaar) en per regio (**Vlaanderen**, **Wallonië** en **Brussel**). De spreiding per regio wordt bepaald volgens de **plaats van het overlijden**.
- De **brutomortaliteitsgraad** is gebaseerd op de bevolking op 1 januari van elk jaar.
- De analyse gebeurt geautomatiseerd met de software R Foundation for Statistical Computing versie 3.3.0.

4. Het hittegolf- en ozonpiekenplan

België heeft een hittegolf- en ozonpiekenplan met drie fasen: de **waakzaamheidsfase** (van 15 mei tot 30 september), de **waarschuwingfase** en de **alarmfase**. De uitvoering van de eerste twee fasen valt onder de verantwoordelijkheid van de gefedereerde entiteiten (www.warmedagen.be, <http://sante.wallonie.be/?q=plan-wallon-forte-chaieur-pics-ozone> of <https://leefmilieu.brussels/themas/lucht-klimaat/ozon-en-hitteplan>). Het plan bevat een reeks informatie- en preventiemaatregelen om de effecten van de warmte en de ozon op de bevolking te beperken. De toepassing van de

alarmfase wordt gecoördineerd door de federale overheid (**definitie van de alarmfase**).

De drempel van de waarschuwingfase werd aangepast naar aanleiding van een gezamenlijke studie door Sciensano en het KMI (Tersago *et al.*, 2015 in Bustos Sierra *et al.*, 2016) in opdracht van het Agentschap Zorg en Gezondheid. **De nieuwe drempel van de waarschuwingfase is in heel België van toepassing sinds mei 2017.**

De gevolgen van de nieuwe drempel van de waarschuwingfase zijn:

- Er is maar één waarschuwingfase meer, niveau 1 en 2 zijn afgeschaft;
- Deze drempel is vereenvoudigd, want hij houdt geen rekening meer met de minimumtemperatuur en evenmin met ozon;
- Deze drempel houdt rekening met de totale mortaliteit als gezondheidsparameter;
- De overheid heeft twee dagen voorsprong op de dag met de hitteperiode voor een betere voorbereiding en implementering van het preventieprotocol.

De berekening van de nieuwe drempel:

De waarden van de in Ukkel voorspelde temperaturen worden gebruikt. De waarschuwingfase treedt in werking als T_{cumul} op dag 0 hoger is dan of gelijk is aan 17 °C. T_{cumul} op dag 0 is de som van het verschil tussen de voorspelde waarden van de maximumtemperatuur (X) en de drempel van 25 °C voor de vijf volgende dagen (dag+1 tot dag+5), waarbij enkel de positieve verschillen meetellen. De warmtefase begint op dag +3 of vroeger indien de maximumtemperatuur hoger is dan 28 °C. De waarschuwingfase eindigt wanneer T_{cumul} lager is dan 17 °C op dag 0 EN als de in Ukkel voorspelde maximumtemperatuur op dag +3 lager is dan 25 °C.

$$[\sum_{i=1}^5 (X_i - 25) \geq 17 \text{ met } (X_i - 25) > 0]$$

5. Het zomerrapport

De analyse van de zomersterfte 2018 wordt uitgevoerd op basis van week **20 tot 40** (van 14/05/2018 tot en met 07/10/2018) en de

update van de Be-MOMO-gegevens van 01/06/2019.

De gecorrigeerde mortaliteitsgraad wordt gerealiseerd met behulp van een rechtstreekse standaardisatie voor leeftijd en geslacht met de Belgische bevolking als referentie. Standaardisatie zorgt ervoor dat alle te

vergelijken regio's dezelfde leeftijdsstructuur hebben als de referentiepopulatie.

De gecorrigeerde mortaliteitsgraad is fictief en laat alleen een vergelijking tussen regio's toe.

De analyses en grafieken zijn uitgevoerd met de software RStudio versie 3.4.0 (*The R foundation for statistical computing*)

RESULTATEN

1. De mortaliteit gedurende de hele zomerperiode

Tabel 1 • Samenvatting van de mortaliteit in België en in de regio's (zomer 2018)

Groep	BELGIË			VLAANDEREN			WALLONIË			BRUSSEL		
	Aantal waar-genomen sterf-gevallen	Aantal verwachte sterf-gevallen	% extra sterf-gevallen	Aantal waar-genomen sterf-gevallen	Aantal verwachte sterf-gevallen	% extra sterf-gevallen	Aantal waar-genomen sterf-gevallen	Aantal verwachte sterf-gevallen	% extra sterf-gevallen	Aantal waar-genomen sterf-gevallen	Aantal verwachte sterf-gevallen	% extra sterf-gevallen
Totaal	39 739	-65	-0,2	22 274	-48	-0,2	13 692	56	0,4	3 773	116	3,2
85+ jaar	16 371	-117	-0,7	9 563	-40	-0,4	5 356	14	0,3	1 452	18	1,3
65-84 jaar	17 055	215	1,3	9 630	191	2,0	5 828	41	0,7	1 597	138	9,5
0-64 jaar	6 313	63	1,0	3 081	18	0,6	2 508	85	3,5	724	42	6,1
15-64 jaar	6 056	22	0,4	2 948	-6	-0,2	2 444	71	3,0	664	29	4,5
Mannen	19 589	10	0,1	11 132	64	0,6	6 636	48	0,7	1 821	43	2,4
85+ jaar	5 944	-13	-0,2	3 652	19	0,5	1 794	30	1,7	498	5	1,0
65-84 jaar	9 708	132	1,4	5 567	132	2,4	3 255	34	1,1	886	72	8,8
0-64 jaar	3 937	61	1,6	1 913	31	1,6	1 587	65	4,2	437	5	1,3
15-64 jaar	3 787	31	0,8	1 839	12	0,7	1 549	54	3,6	399	-3	-0,9
Vrouwen	20 150	19	0,1	11 142	-27	-0,2	7 056	39	0,6	1 952	118	6,4
85+ jaar	10 427	-30	-0,3	5 911	-17	-0,3	3 562	44	1,2	954	40	4,3
65-84 jaar	7 347	156	2,2	4 063	92	2,3	2 573	48	1,9	711	88	14,0
0-64 jaar	2 376	80	3,5	1 168	27	2,4	921	53	6,1	287	45	18,6
15-64 jaar	2 269	57	2,6	1 109	18	1,7	895	45	5,3	265	42	18,7

• BELGIË

Van 14 mei 2018 (week 20) tot 7 oktober 2018 (week 40) waren er in België **39 739 geregistreerde sterfgevallen** (Tabel 1). Het verwachte aantal sterfgevallen voor deze periode bedroeg 39 804 (predictie-interval: 31 664; 48 544) (Tabel 2). Er waren geen extra sterfgevallen, maar 65 sterfgevallen minder dan verwacht (-0,2 %). Gemiddeld waren er **270 sterfgevallen per dag**, met een piek van **330 sterfgevallen op zaterdag 28 juli 2018**.

Uit de analyse per geslacht blijkt dat het aantal sterfgevallen groter was bij de vrouwen boven 85 jaar (10 427 sterfgevallen), gevolgd door de groep mannen van 65-84 jaar (9 708 sterfgevallen).

Met betrekking tot de **abnormale mortaliteit** was het percentage oversterfte groter in de groep **65-84 jaar (1,3 %)** met 215 extra sterfgevallen.

Tabel 2 • De mortaliteit in België (zomer 2018)

BELGIË							
Groep	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Voorspellingsinterval (aantal verwachte sterfgevallen)	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Gemiddeld aantal sterfgevallen per dag (standaardafwijking)
Totaal	39 739	39 804	(31 664 ; 48 544)	-65	-0,2	349,3	270 (26)
85+ jaar	16 371	16 488	(11 784 ; 21 692)	-117	-0,7	5 102,8	111 (15)
65-84 jaar	17 055	16 840	(12 628 ; 21 439)	215	1,3	942,4	116 (14)
0-64 jaar	6 313	6 250	(3 987 ; 8 828)	63	1,0	68,3	43 (7)
15-64 jaar	6 056	6 034	(3 831 ; 8 547)	22	0,4	82,8	41 (7)
Mannen	19 589	19 579	(14 877 ; 24 691)	10	0,1	349,9	133 (15)
85+ jaar	5 944	5 957	(3 690 ; 8 559)	-13	-0,2	5 716,5	40 (7)
65-84 jaar	9 708	9 576	(6 681 ; 12 799)	132	1,4	1 170,5	66 (9)
0-64 jaar	3 937	3 876	(2 181 ; 5 869)	61	1,6	84,4	27 (5)
15-64 jaar	3 787	3 756	(2 101 ; 5 704)	31	0,8	103,0	26 (5)
Vrouwen	20 150	20 131	(15 040 ; 25 694)	19	0,1	348,7	137 (16)
85+ jaar	10 427	10 457	(6 987 ; 14 364)	-30	-0,3	4 808,5	71 (10)
65-84 jaar	7 347	7 192	(4 693 ; 10 022)	156	2,2	749,4	50 (8)
0-64 jaar	2 376	2 296	(1 047 ; 3 833)	80	3,5	51,9	16 (4)
15-64 jaar	2 269	2 212	(995 ; 3 717)	57	2,6	62,3	15 (4)

• VLAANDEREN

Gedurende de hele zomerperiode waren er **22 274 geregistreerde sterfgevallen**, een verwacht aantal sterfgevallen van 22 322, ofwel een ondersterfte van **48 sterfgevallen** (-0,2 %) (Tabel 3). Gemiddeld waren er 152 sterfgevallen per dag, met een piek van **204 sterfgevallen** op zaterdag 4 augustus 2018. Het percentage oversterfte was eveneens groter in de groep **65-84 jaar** (2 %) met **191 extra sterfgevallen**.

• WALLONIË

Er waren **13 692 geregistreerde sterfgevallen** en het verwachte aantal sterfgevallen voor deze periode bedroeg 13 636 (Tabel 4). Het aantal extra sterfgevallen bedroeg **56**, ofwel **0,4 %** oversterfte. Gemiddeld waren er 93 sterfgevallen per dag, met een piek van **125 sterfgevallen** op donderdag 5 juli 2018. Het aantal sterfgevallen was hoger in de groep **65-84 jaar** (5 828 sterfgevallen), terwijl het percentage oversterfte hoger was in de groep **0-64 jaar** (3,5 %) met **85 extra sterfgevallen**.

• BRUSSEL

Er waren **3 773 geregistreerde sterfgevallen** en het verwachte aantal sterfgevallen voor deze periode bedroeg 3 657 (Tabel 5). Het aantal extra sterfgevallen bedroeg **116**, ofwel **3,2 %** oversterfte. Gemiddeld waren er 26 sterfgevallen per dag, met een piek van **44 sterfgevallen** op 7 augustus 2018, ofwel drie dagen na Vlaanderen. Het aantal sterfgevallen en het percentage oversterfte was hoger bij de leeftijdsgroep van **65-84 jaar**: 1 597 sterfgevallen, waarvan **138 extra sterfgevallen** (9,5 %).

• STANDAARDISATIE

Tijdens de zomer van 2018 lag het **bruto sterftecijfer voor de hele bevolking**, zowel mannen als vrouwen, hoger in Wallonië (tabel 6). Als we het effect van de verdeling van de bevolking naar leeftijd en geslacht wegnemen en kijken naar het **gecorrigeerde sterftecijfer**, dan zien we dat de mortaliteit in Brussel hoger ligt dan in de rest van het land.

RESULTATEN

Tabel 3 • De mortaliteit in Vlaanderen (zomer 2018)

VLAANDEREN							
Groep	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Voorspellingsinterval (aantal verwachte sterfgevallen)	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Gemiddeld aantal sterfgevallen per dag (standaardafwijking)
Totaal	22 274	22 322	(16 990 ; 28 117)	-48	-0,2	339,9	152 (17)
85+ jaar	9 563	9 603	(6 397 ; 13 218)	-40	-0,4	4 876,8	65 (10)
65-84 jaar	9 630	9 439	(6 574 ; 12 631)	191	2,0	864,4	66 (10)
0-64 jaar	3 081	3 063	(1 566 ; 4 859)	18	0,6	58,8	21 (5)
15-64 jaar	2 948	2 954	(1 496 ; 4 707)	-6	-0,2	70,6	20 (5)
Mannen	11 132	11 068	(7 742 ; 14 769)	64	0,6	343,5	76 (10)
85+ jaar	3 652	3 633	(1 966 ; 5 612)	19	0,5	5 478,1	25 (6)
65-84 jaar	5 567	5 435	(3 353 ; 7 828)	132	2,4	1 068,8	38 (7)
0-64 jaar	1 913	1 882	(763 ; 3 296)	31	1,6	72,1	13 (4)
15-64 jaar	1 839	1 827	(729 ; 3 216)	12	0,7	87,3	13 (4)
Vrouwen	11 142	11 169	(7 838 ; 14 870)	-27	-0,2	336,4	76 (11)
85+ jaar	5 911	5 928	(3 594 ; 8 624)	-17	-0,3	4 567,1	40 (8)
65-84 jaar	4 063	3 971	(2 272 ; 5 961)	92	2,3	685,0	28 (6)
0-64 jaar	1 168	1 141	(337 ; 2 214)	27	2,4	45,1	8 (3)
15-64 jaar	1 109	1 091	(315 ; 2 133)	18	1,7	53,6	8 (3)

Tabel 4 • De mortaliteit in Wallonië (zomer 2018)

WALLONIË							
Groep	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Voorspellingsinterval (aantal verwachte sterfgevallen)	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Gemiddeld aantal sterfgevallen per dag (standaardafwijking)
Totaal	13 692	13 636	(9 928 ; 17 717)	56	0,4	377,8	93 (12)
85+ jaar	5 356	5 342	(3 143 ; 7 900)	14	0,3	5 473,2	36 (7)
65-84 jaar	5 828	5 787	(3 663 ; 8 212)	41	0,7	1 031,7	40 (7)
0-64 jaar	2 508	2 423	(1 170 ; 3 946)	85	3,5	84,7	17 (4)
15-64 jaar	2 444	2 373	(1 135 ; 3 882)	71	3,0	104,6	17 (4)
Mannen	6 636	6 588	(4 274 ; 9 213)	48	0,7	374,9	45 (8)
85+ jaar	1 794	1 764	(668 ; 3 165)	30	1,7	6 096,9	12 (4)
65-84 jaar	3 255	3 221	(1 735 ; 4 984)	34	1,1	1 288,5	22 (5)
0-64 jaar	1 587	1 522	(560 ; 2 760)	65	4,2	106,6	11 (3)
15-64 jaar	1 549	1 495	(547 ; 2 713)	54	3,6	132,5	11 (3)
Vrouwen	7 056	7 017	(4 499 ; 9 883)	39	0,6	380,5	48 (8)
85+ jaar	3 562	3 518	(1 822 ; 5 551)	44	1,2	5 205,0	24 (5)
65-84 jaar	2 573	2 526	(1 187 ; 4 164)	48	1,9	823,9	18 (4)
0-64 jaar	921	868	(186 ; 1 826)	53	6,1	62,5	6 (2)
15-64 jaar	895	850	(177 ; 1 799)	45	5,3	76,6	6 (2)

Tabel 5 • De mortaliteit in Brussel (zomer 2018)

BRUSSEL							
Groep	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Voorspellingsinterval (aantal verwachte sterfgevallen)	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Gemiddeld aantal sterfgevallen per dag (standaardafwijking)
Totaal	3 773	3 657	(1 955 ; 5 680)	116	3,2	314,8	26 (6)
85+ jaar	1 452	1 434	(487 ; 2 668)	18	1,3	5 402,8	10 (4)
65-84 jaar	1 597	1 459	(495 ; 2 717)	138	9,5	1 220,9	11 (3)
0-64 jaar	724	682	(99 ; 1 545)	42	6,1	69,5	5 (2)
15-64 jaar	664	635	(77 ; 1 477)	29	4,5	82,6	5 (2)
Mannen	1 821	1 778	(722 ; 3110)	43	2,4	310,4	12 (4)
85+ jaar	498	493	(28 ; 1 243)	5	1,0	6 311,8	3 (2)
65-84 jaar	886	814	(164 ; 1 736)	72	8,8	1 584,9	6 (3)
0-64 jaar	437	432	(13 ; 1 128)	5	1,3	83,6	3 (2)
15-64 jaar	399	402	(6 ; 1 082)	-3	-0,9	99,3	3 (2)
Vrouwen	1 952	1 834	(717 ; 3 252)	118	6,4	318,9	13 (4)
85+ jaar	954	914	(211 ; 1 894)	40	4,3	5 025,0	6 (3)
65-84 jaar	711	624	(55 ; 1 507)	88	14,0	949,2	5 (2)
0-64 jaar	287	242	(0 ; 787)	45	18,6	55,4	2 (1)
15-64 jaar	265	223	(0 ; 751)	42	18,7	65,8	2 (1)

Tabel 6 • Standaardisatie van de brutomortaliteitsgraad per regio (zomer 2018)

	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Gecorrigeerde mortaliteitsgraad (100 000 inwoners)
Totaal		
Vlaanderen	339,9	322,8
Wallonië	377,7	387,3
Brussel	314,7	403,1
Mannen		
Vlaanderen	343,5	320,2
Wallonië	374,9	393,0
Brussel	310,4	421,7
Vrouwen		
Vlaanderen	336,4	323,4
Wallonië	380,5	384,7
Brussel	318,9	393,5

2. De risicofactoren van de mortaliteit: warmte, ozonpieken en smog

- De **waarschuwing**sfase van het hittegolf- en ozonpiekenplan werd twee keer geactiveerd tijdens de zomer van 2018. Er werd geen alarmfase geactiveerd.
- De eerste waarschuwingfase begon op **woensdag 27 juni** (week 26) en eindigde op **dinsdag 10 juli 2018** (week 28) (Tabel 7). De hitteperiode begon op vrijdag 29 juni, toen de voorspellingen van de maximumtemperaturen hoger waren dan 28 °C. De analyse van de mortaliteit in dit rapport begon vanaf **donderdag 28 juni** want retrospectief bekeken had de temperatuur reeds 28 °C bereikt op die dag, wat het aantal hittedagen op 12 in totaal brengt voor deze eerste episode.
Er waren 11 dagen met maximumtemperaturen boven 25 °C (30,4 °C op 3 juli) en ongeveer 11 dagen met ozonpieken naargelang van de regio (146,9 µg/m³, op 30 juni in Wallonië).
- De tweede waarschuwingfase duurde 21 dagen, van **vrijdag 20 juli** (week 29) tot en met **donderdag 9 augustus 2018** (week 32) (Tabel 8). De warmteperiode begon op vrijdag 20 juli, want op dat ogenblik waren de voorspellingen van de maximumtemperaturen hoger dan 28 °C. Er waren 9 dagen met temperaturen boven 30°C en 4 nachten met temperaturen boven 20°C. Wallonië heeft iets meer dagen met ozonpieken dan Vlaanderen gehad. Deze tweede hitteperiode vertoont drie kenmerken: (1) in week 30 waren er **twee extreem warme dagen** (~36 °C, op 26 en 27 juli), (2) in week 31 was er één belangrijke **ozonpiek** (~180 µg/m³, op 3 augustus) en (3) in week 32 een nieuwe **stijging van de temperaturen** (~33-35 °C, op 6 en 7 augustus).

Tabel 7 • De risicofactoren van de mortaliteit, 1e hitteperiode

Week	Datum	Ukkel		BELGIË			VLAANDEREN			WALLONIË			BRUSSEL		
		Tmax (°C)	Tmin (°C)	O ₃ * (µg/m ³)	PM ₁₀ ** (µg/m ³)	PM _{2.5} ** (µg/m ³)	O ₃ * (µg/m ³)	PM ₁₀ ** (µg/m ³)	PM _{2.5} ** (µg/m ³)	O ₃ * (µg/m ³)	PM ₁₀ ** (µg/m ³)	PM _{2.5} ** (µg/m ³)	O ₃ * (µg/m ³)	PM ₁₀ ** (µg/m ³)	PM _{2.5} ** (µg/m ³)
26	25/06/2018	23,4	12,4	76,9	9,8	4,9	74,5	12,4	6,1	78,9	7,7	3,9	65,1	13,2	7,9
26	26/06/2018	24,8	11,9	98,9	17,9	9,4	97,9	19,3	10,5	99,8	16,8	8,5	96,3	19,6	10,1
26	27/06/2018	26,7	14,1	101,3	21,1	11,3	98,4	25,5	14,6	103,6	17,6	8,7	98,0	25,1	14,3
26	28/06/2018	28,0	15,6	127,3	17,1	6,5	125,1	21,1	10,0	129,2	13,9	3,7	118,7	21,1	10,8
26	29/06/2018	28,6	17,1	131,3	15,7	5,7	120,7	17,9	7,9	139,8	13,9	4,0	119,9	17,5	8,5
26	30/06/2018	30,2	15,0	144,2	20,2	9,5	140,8	23,6	12,4	146,9	17,4	7,2	140,5	23,1	13,4
26	1/07/2018	29,0	17,7	119,7	12,4	2,9	122,2	16,9	4,3	117,9	8,7	1,8	109,5	15,0	6,5
27	2/07/2018	28,5	15,4	135,4	14,3	3,0	137,3	17,9	4,5	134,0	11,4	1,7	130,8	18,7	7,9
27	3/07/2018	30,4	15,4	143,0	17,6	4,3	143,1	20,4	6,4	142,9	15,3	2,7	139,3	21,5	9,6
27	4/07/2018	29,0	17,6	134,0	21,3	9,6	142,2	25,9	12,4	127,4	17,5	7,2	143,4	28,5	15,6
27	5/07/2018	26,3	16,5	115,5	16,7	8,3	111,7	17,6	7,7	118,6	15,9	8,7	100,6	18,9	11,1
27	6/07/2018	27,3	16,3	131,7	19,2	10,6	136,8	23,9	14,2	127,6	15,5	7,7	128,1	21,0	13,1
27	7/07/2018	27,3	15,4	118,3	20,3	10,9	115,8	20,8	10,8	120,4	20,0	11,0	114,9	21,7	13,4
27	8/07/2018	26,1	15,8	101,0	11,0	4,3	96,8	13,0	5,4	104,4	9,3	3,4	96,2	12,6	6,8
28	9/07/2018	24,5	14,9	82,0	11,2	5,3	74,7	14,3	7,1	87,9	8,7	3,9	71,9	14,9	9,2
28	10/07/2018	17,4	14,1	61,8	11,7	5,8	59,1	14,9	6,8	64,2	9,2	4,9	47,8	14,0	6,6
28	11/07/2018	22,3	12,8	89,3	17,0	9,2	86,3	18,4	9,5	91,8	15,8	8,9	73,8	18,9	10,1
28	12/07/2018	24,9	15,8	95,3	20,6	12,2	88,1	20,5	11,7	101,3	20,7	12,6	81,3	22,8	13,8
28	13/07/2018	26,0	14,7	99,8	16,7	9,0	94,4	18,0	9,2	104,2	15,6	8,8	85,4	18,9	10,4
28	14/07/2018	28,0	14,6	115,7	15,4	7,9	105,3	15,3	7,9	124,2	15,6	7,9	95,8	13,7	7,8
28	15/07/2018	29,7	15,6	127,1	11,9	5,4	126,5	13,3	6,0	127,6	10,7	5,0	114,6	12,0	6,3

Begin van de hitte

Einde van de hitte

* O₃ = Hoogste 8-uursgemiddelde van een dag (ruimtelijk gemiddelde per regio)

** Gemiddelde over 24 uur (ruimtelijk gemiddelde per regio)

Extreme waarde = Tmax > 25 °C, Tmin > 18 °C, O₃ > 100 µg/m³, PM₁₀ > 50 µg/m³, PM_{2.5} > 25 µg/m³

Vakje in rood = 1^e hitteperiode (van 28 juni tot en met 9 juli 2018)

RESULTATEN

Tabel 8 • De risicofactoren van de mortaliteit, 2^e hitteperiode

Week	Datum	Ukkel		BELGIË			VLAANDEREN			WALLONIË			BRUSSEL		
		Tmax (°C)	Tmin (°C)	O ₃ * (µg/m ³)	PM ₁₀ ** (µg/m ³)	PM _{2.5} ** (µg/m ³)	O ₃ * (µg/m ³)	PM ₁₀ ** (µg/m ³)	PM _{2.5} ** (µg/m ³)	O ₃ * (µg/m ³)	PM ₁₀ ** (µg/m ³)	PM _{2.5} ** (µg/m ³)	O ₃ * (µg/m ³)	PM ₁₀ ** (µg/m ³)	PM _{2.5} ** (µg/m ³)
29	16/07/2018	30,5	16,6	140,9	14,0	5,8	142,4	17,4	8,1	139,8	11,2	4,0	125,1	14,6	8,5
29	17/07/2018	26,6	15,5	106,9	14,3	5,5	97,8	17,0	7,5	114,3	12,2	4,0	86,3	15,2	8,2
29	18/07/2018	26,2	12,5	94,2	10,8	3,7	90,8	13,4	5,3	97,1	8,8	2,5	84,3	13,3	6,7
29	19/07/2018	27,5	13,3	127,7	17,1	7,1	115,7	18,8	9,1	137,4	15,7	5,4	118,0	19,2	10,7
29	20/07/2018	26,7	14,4	110,8	20,1	9,5	98,4	19,9	9,8	120,8	20,3	9,3	83,7	18,0	8,9
29	21/07/2018	26,5	16,8	123,8	17,9	9,0	119,4	17,4	8,3	127,4	18,3	9,5	114,1	18,0	10,4
29	22/07/2018	28,7	12,9	131,8	16,0	8,9	124,8	19,7	12,3	137,5	13,0	6,2	117,8	14,5	8,8
30	23/07/2018	29,7	20,2	123,8	16,1	7,3	123,1	18,7	9,2	124,4	14,0	5,7	120,0	19,1	11,2
30	24/07/2018	31,2	18,1	140,4	19,0	8,4	136,8	21,1	9,9	143,2	17,3	7,3	137,1	23,1	13,7
30	25/07/2018	32,5	20,9	167,1	19,9	9,6	156,6	19,8	9,4	175,7	20,0	9,7	155,5	18,2	10,4
30	26/07/2018	36,0	21,3	164,0	22,8	11,9	174,4	27,6	15,9	155,8	18,9	8,6	155,1	25,9	17,0
30	27/07/2018	35,7	20,9	143,7	18,9	7,6	147,2	24,3	11,7	141,2	14,6	4,2	121,2	21,2	10,9
30	28/07/2018	24,9	16,6	104,6	12,5	5,8	100,3	15,3	7,5	108,2	10,2	4,4	84,2	13,6	7,7
30	29/07/2018	27,0	16,3	79,5	10,5	3,3	78,1	13,2	4,9	80,7	8,4	2,1	75,0	12,4	5,5
31	30/07/2018	29,3	19,8	69,0	9,5	2,7	64,7	11,0	3,6	72,5	8,4	2,0	55,4	9,8	3,9
31	31/07/2018	27,1	19,0	78,9	8,8	2,9	78,4	11,8	4,1	79,4	6,5	2,0	70,0	10,3	4,0
31	1/08/2018	29,2	16,2	107,6	12,8	3,8	103,8	14,4	5,0	110,5	11,6	2,8	109,1	14,4	5,8
31	2/08/2018	30,5	16,9	147,3	16,9	5,7	131,5	18,4	7,1	160,0	15,8	4,6	130,4	19,4	9,6
31	3/08/2018	33,2	18,2	181,7	23,1	9,9	172,0	24,9	12,1	189,4	21,5	8,0	186,4	27,1	14,8
31	4/08/2018	31,3	18,2	141,4	17,6	7,7	114,7	16,7	7,7	162,9	18,3	7,7	118,6	18,7	10,5
31	5/08/2018	28,2	17,7	99,4	10,3	5,3	94,4	10,6	4,9	103,5	10,1	5,6	82,9	10,5	6,0
32	6/08/2018	33,2	16,3	140,7	14,7	4,4	147,5	18,2	6,7	135,4	11,8	2,5	132,8	18,4	8,1
32	7/08/2018	35,1	17,6	147,7	26,8	8,5	152,5	29,3	11,6	144,0	24,8	6,1	129,8	26,8	11,9
32	8/08/2018	23,3	15,6	107,5	13,4	6,5	101,8	15,2	6,7	112,2	12,0	6,3	92,6	15,4	7,8
32	9/08/2018	23,4	13,6	64,1	10,7	5,9	56,5	13,2	6,9	70,4	8,8	5,0	48,5	13,8	8,8
32	10/08/2018	22,4	12,4	74,5	7,2	2,6	70,6	9,6	3,6	77,8	5,3	1,8	64,5	9,6	4,2
32	11/08/2018	21,7	12,0	79,8	6,4	2,8	78,0	8,8	4,2	81,3	4,4	1,6	71,7	7,7	4,3
32	12/08/2018	28,2	13,9	94,3	6,0	2,3	90,6	8,2	3,3	97,4	4,3	1,5	81,3	7,0	3,7
33	13/08/2018	21,3	16,2	67,7	6,3	3,0	57,5	8,9	4,7	76,0	4,2	1,6	57,3	8,0	5,1
33	14/08/2018	23,0	15,5	61,5	11,7	6,8	61,6	13,8	7,9	61,5	10,0	5,8	53,6	13,4	8,5
33	15/08/2018	21,2	16,1	60,6	8,2	4,6	58,2	10,8	6,6	62,5	6,0	3,0	48,7	9,9	6,5
33	16/08/2018	27,1	16,0	85,2	12,0	6,1	79,3	13,1	7,0	90,1	11,0	5,4	77,1	14,3	9,1
33	17/08/2018	23,1	13,9	69,7	9,3	5,0	66,3	10,3	4,8	72,6	8,6	5,1	54,4	10,9	6,5
33	18/08/2018	21,5	12,1	67,9	11,0	5,5	62,4	13,2	6,9	72,4	9,2	4,3	55,4	12,1	6,5
33	19/08/2018	24,6	14,2	64,8	11,2	6,4	60,4	13,0	7,8	68,5	9,6	5,2	54,9	12,3	8,0

Begin van de hitte

Warmtepiek

Ozonpiek

Warmtepiek

Einde van de hitte

* O₃ = Hoogste 8-uursgemiddelde van een dag (ruimtelijk gemiddelde per regio)

** Gemiddelde over 24 uur (ruimtelijk gemiddelde per regio)

Extreme waarde = Tmax > 25 °C, Tmin > 18 °C, O₃ > 100 µg/m³, PM₁₀ > 50 µg/m³, PM_{2.5} > 25 µg/m³

Vakje in rood = 2^e hitteperiode (van 20 juli tot en met 9 augustus 2018)

2.1 ANALYSE VAN DE MORTALITEIT PER HITTEPERIODE

- Tijdens de eerste hitteperiode was er een lichte oversterfte in België met 3 416 sterfgevallen gedurende die 12 dagen, waarvan 207 extra sterfgevallen (6,4 %) (Tabel 9). De oversterfte was over het algemeen groter bij de mensen ouder dan 85 jaar, behalve in Vlaanderen bij de leeftijdsgroep 65-84 jaar.
- Tijdens de tweede hitteperiode was de oversterfte gematigd met 6 222 sterfgevallen gedurende die 21 dagen, waarvan 726 extra sterfgevallen (13,2 %) (Tabel 10). De oversterfte was over het algemeen groter bij de mensen ouder dan 85 jaar, behalve in Brussel bij de leeftijdsgroep 65-84 jaar.

Tabel 9 • Samenvatting van de mortaliteit tijdens de 1^e hitteperiode

Groep	BELGIË			VLAANDEREN			WALLONIË			BRUSSEL		
	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen
Totaal	3 416	207	6,4	1 949	145	8,0	1 123	28	2,5	344	49	16,5
85+ jaar	1 420	101	7,6	806	34	4,5	463	40	9,4	151	36	31,5
65-84 jaar	1 461	96	7,0	869	102	13,3	466	-2	-0,5	126	8	6,8
0-64 jaar	535	27	5,3	274	26	10,3	194	-3	-1,6	67	11	19,6
15-64 jaar	515	24	5,0	260	20	8,4	191	-2	-1,1	64	12	23,6
Mannen	1 717	138	8,8	1 016	120	13,4	551	23	4,4	150	6	4,5
85+ jaar	524	50	10,6	329	38	13,1	149	11	8,0	46	6	16,2
65-84 jaar	856	80	10,2	513	70	15,9	281	22	8,5	62	-4	-6,1
0-64 jaar	337	22	7,1	174	21	13,9	121	-3	-2,3	42	7	20,7
15-64 jaar	325	20	6,6	164	15	10,2	121	-1	-0,5	40	7	23,1
Vrouwen	1 699	76	4,7	933	31	3,4	572	7	1,3	194	46	31,3
85+ jaar	896	57	6,8	477	0	-0,1	314	34	11,9	105	32	43,2
65-84 jaar	605	23	3,9	356	35	10,8	185	-20	-10,0	64	14	27,7
0-64 jaar	198	12	6,3	100	8	8,2	73	2	3,3	25	5	22,5
15-64 jaar	190	10	5,8	96	8	8,5	70	1	1,4	24	6	33,3

Tabel 10 • Samenvatting van de mortaliteit tijdens de 2^e hitteperiode

Groep	BELGIË			VLAANDEREN			WALLONIË			BRUSSEL		
	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen
Totaal	6 222	726	13,2	3 488	410	13,3	2 147	264	14,0	587	82	16,3
85+ jaar	2 687	434	19,3	1 601	291	22,2	857	128	17,6	229	34	17,3
65-84 jaar	2 595	264	11,3	1 440	136	10,5	902	99	12,4	253	50	24,9
0-64 jaar	940	64	7,3	447	16	3,8	388	49	14,4	105	10	9,9
15-64 jaar	898	52	6,1	429	14	3,3	374	42	12,7	95	6	6,7
Mannen	3 018	311	11,5	1 689	159	10,4	1 045	136	15,0	284	37	14,8
85+ jaar	957	148	18,2	605	110	22,3	265	27	11,5	87	20	29,5
65-84 jaar	1 471	145	11,0	831	80	10,6	507	60	13,5	133	20	17,2
0-64 jaar	590	46	8,4	253	-12	-4,6	273	60	28,2	64	3	5,3
15-64 jaar	563	36	6,8	244	-14	-5,4	262	52	25,1	57	0	0,5
Vrouwen	3 204	432	15,6	1 799	265	17,3	1 102	133	13,7	303	51	20,3
85+ jaar	1 730	301	21,1	996	188	23,3	592	110	22,9	142	18	14,6
65-84 jaar	1 124	130	13,1	609	62	11,3	395	45	12,8	120	34	39,4
0-64 jaar	350	29	9,0	194	35	21,8	115	-7	-5,6	41	7	21,3
15-64 jaar	335	26	8,5	185	33	22,0	112	-7	-6,0	38	6	20,6

2.2 WEKELIJKSE ANALYSE VAN DE MORTALITEIT

In tabel 11 staan de kruisjes voor significante oversterfte gedurende een hele week.

In de zomer is het zeldzamer om een significante oversterfte vast te stellen gedurende een hele week. Niettemin was er

voor week 31 in zijn totaliteit een oversterfte in België bij de vrouwen van 65-84 jaar en in Vlaanderen bij de vrouwen ouder dan 85 jaar. Gedurende deze week waren er maximumtemperaturen boven 25 °C en op 3 augustus was de ozonconcentratie het hoogste van deze zomer.

Er was geen waarschuwing voor ondersterfte gedurende een hele week.

Tabel 11 • Wekelijkse analyse van de significante oversterfte

	BELGIË												VLAANDEREN												WALLONIË												BRUSSEL											
Week	Total			15-64 jaar			65-84 jaar			85+ jaar			Total			15-64 jaar			65-84 jaar			85+ jaar			Total			15-64 jaar			65-84 jaar			85+ jaar														
	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V									
26																																																
27																																																
28																																																
29																																																
30																																																
31																																																
32																																																
33																																																

X = significante oversterfte, AII = beide geslachten, M = mannen, V = vrouwen

2.3 DAGELIJKSE ANALYSE VAN DE MORTALITEIT

Eerste hitteperiode:

Na verschillende dagen met ozon- en warmtepieken was er een oversterfte voor

de hele bevolking in Wallonië op 5 juli met 34 extra sterfgevallen op 125 sterfgevallen) en in Vlaanderen op 7 juli met 44 extra sterfgevallen op 194 sterfgevallen (Tabellen 12, 13 en 14).

Tabel 12 • Dagelijkse analyse van de significante oversterfte, 1^e hitteperiode

[illegible]

X = significante oversterfte, **X** = significante ondersterfte,

All = beide geslachten, M = mannen, V = vrouwen

Vakje in **rood** = 1^e hitteperiode (van 28 juni tot en met 9 juli 2018)

Tabel 13 • Gegevens over dagelijks significante oversterfte, 1^e hitteperiode, België en Vlaanderen

Week	Datum	Groep (geslacht / leeftijd)		Dagelijkse significante oversterfte			
				Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen
BELGIË							
26	29/06/2018	Beide geslachten	15-64	59	41	18	43,9
26	29/06/2018	Mannen	15-64	39	26	14	50,0
27	2/07/2018	Mannen	Totaal	168	132	36	27,3
VLAANDEREN							
26	28/06/2018	Beide geslachten	65-84	87	64	22	35,9
27	3/07/2018	Beide geslachten	0-64	36	21	15	71,4
27	3/07/2018	Beide geslachten	15-64	36	20	16	80,0
27	3/07/2018	Mannen	0-64	23	13	10	76,9
27	3/07/2018	Mannen	15-64	23	12	11	91,7
27	7/07/2018	Beide geslachten	Totaal	194	150	44	29,3
27	7/07/2018	Beide geslachten	65-84	90	64	26	40,6
27	7/07/2018	Vrouwen	Totaal	112	75	37	49,3
27	7/07/2018	Vrouwen	65-84	45	27	18	66,7

Tabel 14 • Gegevens over dagelijks significante oversterfte, 1^e hitteperiode, Wallonië en Brussel

Week	Datum	Groep (geslacht / leeftijd)		Dagelijkse significante oversterfte			
				Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen
WALLONIË							
27	2/07/2018	Mannen	Totaal	63	44	19	43,2
27	2/07/2018	Mannen	65-84	36	22	14	63,6
27	5/07/2018	Beide geslachten	Totaal	125	91	34	37,4
27	5/07/2018	Mannen	Totaal	66	44	22	50,0
27	5/07/2018	Mannen	65-84	34	22	12	54,5
27	5/07/2018	Vrouwen	0-64	13	6	7	116,7
BRUSSEL							
26	29/06/2018	Beide geslachten	0-64	11	5	6	120,0
26	29/06/2018	Beide geslachten	15-64	11	4	7	175,0
26	29/06/2018	Mannen	0-64	8	3	5	166,7
26	29/06/2018	Mannen	15-64	8	3	5	166,7
27	6/07/2018	Vrouwen	85+	13	6	7	116,7
27	8/07/2018	Vrouwen	85+	13	6	7	116,7

Tweede hitteperiode:

- In België, na de twee extreem warme dagen van 26 en 27 juli 2018, werd een significante oversterfte waargenomen voor de hele bevolking op 28 juli met **68 extra sterfgevallen** op 330 vastgestelde sterfgevallen (Tabellen 15, 16 en 17). De oversterfte trof vooral de mensen ouder dan 85 jaar in Wallonië.
- Na de ozonpiek van 3 augustus volgde een dag later een significante oversterfte voor

de hele bevolking, met **68 extra sterfgevallen** op 329 sterfgevallen. De oversterfte trof vooral de mensen ouder dan 65 jaar in Vlaanderen.

- Op 7 augustus is de temperatuur opnieuw gestegen tot 35 °C, er waren voor deze dag **61 extra sterfgevallen** op 322 sterfgevallen en de oversterfte werd vooral vastgesteld bij de leeftijdsgroep 65-84 jaar in Wallonië en Brussel.

Tabel 15 • Dagelijkse analyse van de significante oversterfte, 2^e hitteperiode

Week	Datum	BELGIË												VLAANDEREN												WALLONIË												BRUSSEL											
		Totaal			15-64 jaar			65-84 jaar			85+ jaar			Totaal			15-64 jaar			65-84 jaar			85+ jaar			Totaal			15-64 jaar			65-84 jaar			85+ jaar														
		All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V	All	M	V									
29	16/07/2018																																																
	17/07/2018																																																
	18/07/2018																																																
	19/07/2018																																																
30	20/07/2018																																																
	21/07/2018																																																
	22/07/2018																																																
	23/07/2018																																																
	24/07/2018																																																
	25/07/2018																																																
	26/07/2018																																																
	27/07/2018																																																
	28/07/2018																																																
	29/07/2018																																																
31	30/07/2018																																																
	31/07/2018																																																
	1/08/2018																																																
	2/08/2018																																																
	3/08/2018																																																
	4/08/2018																																																
	5/08/2018																																																
	6/08/2018																																																
	7/08/2018																																																
	8/08/2018																																																
32	9/08/2018																																																
	10/08/2018																																																
	11/08/2018																																																
	12/08/2018																																																
	13/08/2018																																																
	14/08/2018																																																
	15/08/2018																																																
	16/08/2018																																																
	17/08/2018																																																
	18/08/2018																																																
33	19/08/2018																																																

X = significante oversterfte, **X** = significante ondersterfte, **All** = beide geslachten, **M** = mannen, **V** = vrouwen
 Vakje in **rood** = 2^e hitteperiode (van 20 juli tot en met 9 augustus 2018)

Tabel 16 • Gegevens over dagelijks significante oversterfte, 2^e hitteperiode, België en Vlaanderen

Week	Datum	Groep (geslacht / leeftijd)		Dagelijkse significante oversterfte			
				Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen
BELGIË							
30	26/07/2018	Beide geslachten	85+	149	107	42	39,3
30	26/07/2018	Vrouwen	85+	96	68	28	41,2
30	27/07/2018	Vrouwen	Totaal	171	132	39	29,5
30	28/07/2018	Beide geslachten	Totaal	330	262	68	26,0
30	28/07/2018	Beide geslachten	85+	143	107	36	33,6
30	28/07/2018	Mannen	Totaal	171	129	42	32,6
30	28/07/2018	Mannen	85+	57	38	18	50,0
31	30/07/2018	Vrouwen	Totaal	170	132	38	28,8
31	31/07/2018	Beide geslachten	65-84	146	111	35	31,5
31	3/08/2018	Vrouwen	65-84	77	47	30	63,8
31	4/08/2018	Beide geslachten	Totaal	329	261	68	26,1
31	4/08/2018	Beide geslachten	85+	156	107	49	45,8
31	4/08/2018	Mannen	Totaal	165	129	36	27,9
31	4/08/2018	Mannen	85+	66	38	28	73,7
32	7/08/2018	Beide geslachten	Totaal	322	261	61	23,4
32	7/08/2018	Beide geslachten	65-84	147	111	36	32,4
32	7/08/2018	Mannen	Totaal	180	129	51	39,5
32	7/08/2018	Mannen	85+	56	39	17	43,6
32	7/08/2018	Mannen	65-84	95	63	32	50,8
32	9/08/2018	Beide geslachten	85+	144	107	37	34,6
VLAANDEREN							
30	29/07/2018	Vrouwen	Totaal	103	73	30	41,1
30	29/07/2018	Vrouwen	85+	61	38	23	60,5
31	31/07/2018	Beide geslachten	Totaal	192	146	46	31,5
31	31/07/2018	Mannen	Totaal	98	73	25	34,2
31	3/08/2018	Vrouwen	Totaal	104	73	31	42,5
31	3/08/2018	Vrouwen	65-84	48	26	22	84,6
31	4/08/2018	Beide geslachten	Totaal	204	146	58	39,7
31	4/08/2018	Beide geslachten	85+	104	62	42	67,7
31	4/08/2018	Beide geslachten	65-84	84	62	22	35,5
31	4/08/2018	Mannen	Totaal	106	73	33	45,2
31	4/08/2018	Mannen	85+	44	24	20	83,3
31	4/08/2018	Vrouwen	Totaal	98	73	25	34,2
31	4/08/2018	Vrouwen	85+	60	38	22	57,9
32	6/08/2018	Mannen	85+	39	24	16	62,5

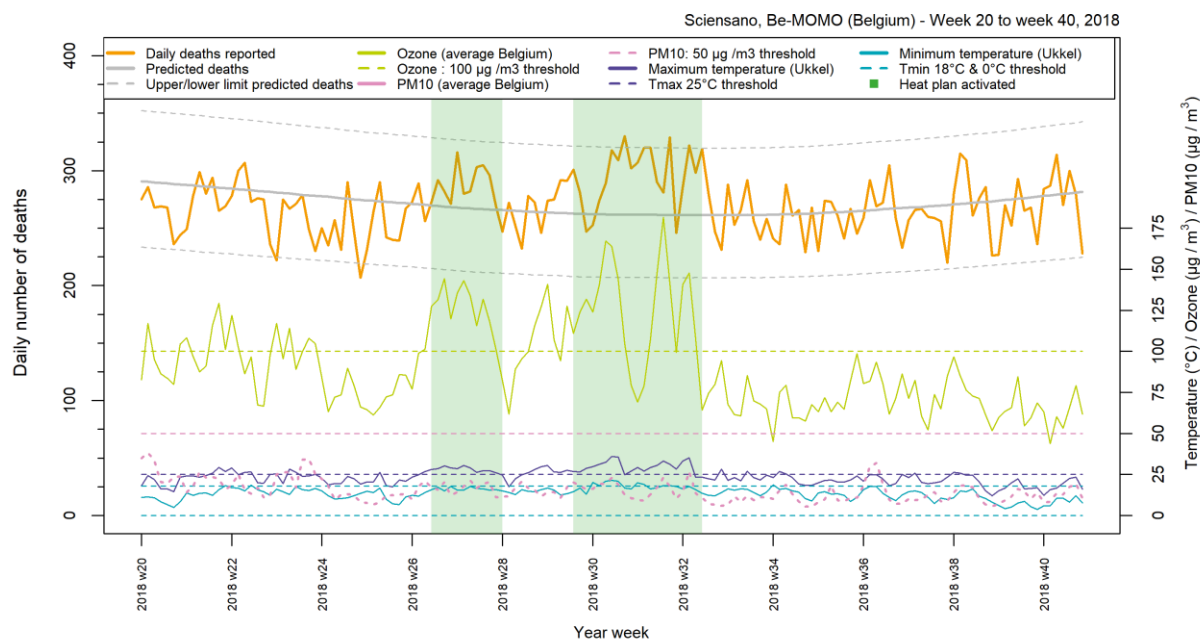
Tabel 17 • Gegevens over dagelijks significante oversterfte, 2^e hitteperiode, Wallonië en Brussel

Week	Datum	Groep (geslacht / leeftijd)		Dagelijkse significante oversterfte			
				Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen
WALLONIË							
30	26/07/2018	Beide geslachten	Totaal	118	90	28	31,1
30	26/07/2018	Beide geslachten	85+	54	35	19	54,3
30	26/07/2018	Beide geslachten	0-64	28	16	12	75,0
30	26/07/2018	Beide geslachten	15-64	28	16	12	75,0
30	26/07/2018	Vrouwen	85+	37	23	14	60,9
30	28/07/2018	Beide geslachten	Totaal	124	90	34	37,8
30	28/07/2018	Beide geslachten	85+	54	35	19	54,3
30	28/07/2018	Mannen	Totaal	62	43	19	44,2
31	30/07/2018	Beide geslachten	0-64	27	16	11	68,8
31	30/07/2018	Beide geslachten	15-64	26	16	10	62,5
31	30/07/2018	Mannen	0-64	19	10	9	90,0
31	31/07/2018	Vrouwen	65-84	29	17	12	70,6
31	1/08/2018	Mannen	Totaal	63	43	20	46,5
32	7/08/2018	Beide geslachten	Totaal	122	90	32	35,6
32	7/08/2018	Beide geslachten	65-84	60	38	22	57,9
32	7/08/2018	Mannen	Totaal	62	43	19	44,2
32	7/08/2018	Mannen	65-84	38	21	17	81,0
BRUSSEL							
30	24/07/2018	Vrouwen	0-64	8	2	6	300,0
30	24/07/2018	Vrouwen	15-64	7	2	6	250,0
30	27/07/2018	Vrouwen	85+	13	6	7	116,7
32	7/08/2018	Beide geslachten	Totaal	44	24	20	83,3
32	7/08/2018	Beide geslachten	65-84	21	10	11	110,0
32	7/08/2018	Mannen	Totaal	28	12	16	133,3
32	7/08/2018	Mannen	65-84	17	5	12	240,0
32	8/08/2018	Beide geslachten	85+	18	9	9	100,0
32	9/08/2018	Beide geslachten	85+	19	9	10	111,1
32	9/08/2018	Mannen	85+	9	3	6	200,0

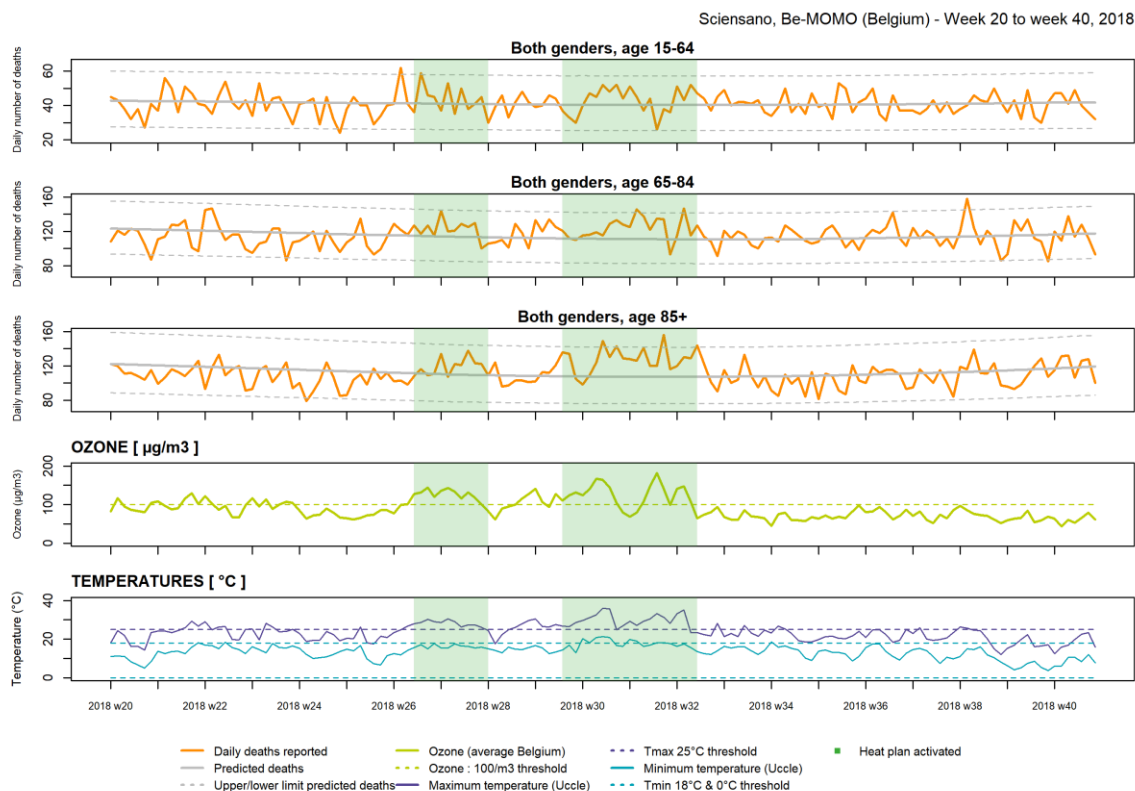
2.4 GRAFISCHE ANALYSE VAN DE MORTALITEIT

Gedurende de hele zomer hing het aantal sterfgevallen significant samen met de stijging van de maximumtemperaturen, minimumtemperaturen en de ozonconcentratie (Figuren 1 tot 8, Tabellen 18 en 19). De correlatie met het aantal sterfgevallen is over

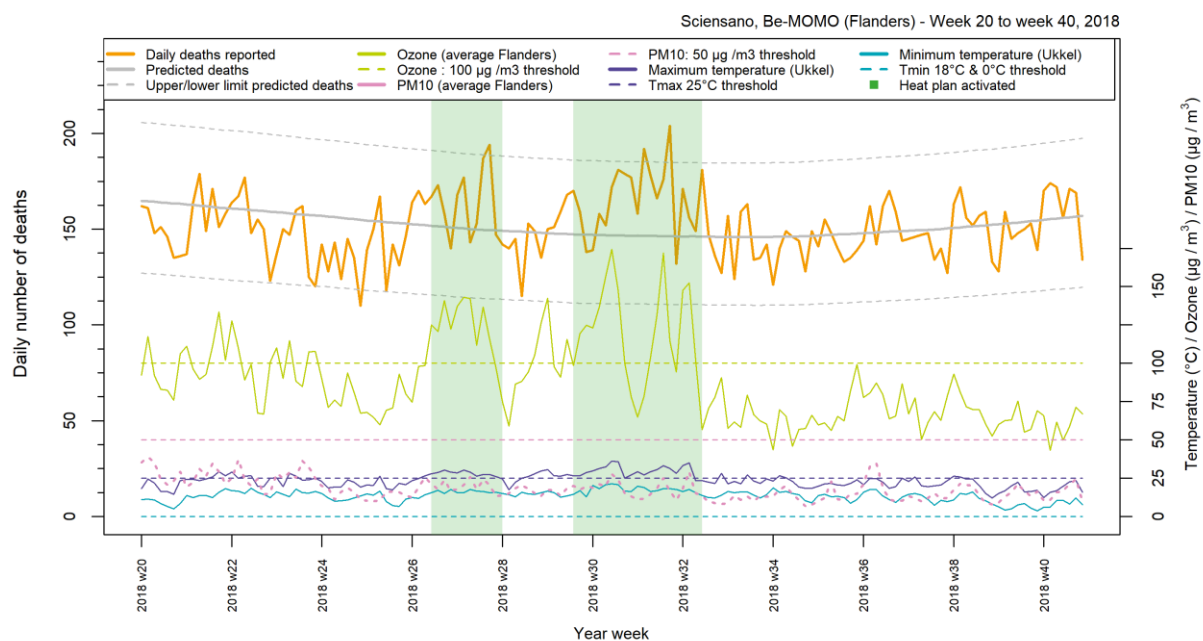
het algemeen groter met de temperaturen, behalve voor de personen ouder dan 85 jaar in Vlaanderen, waar het aantal sterfgevallen meer samenhangt met de ozonconcentraties. In Vlaanderen hangt het aantal sterfgevallen ook samen met de PM₁₀.

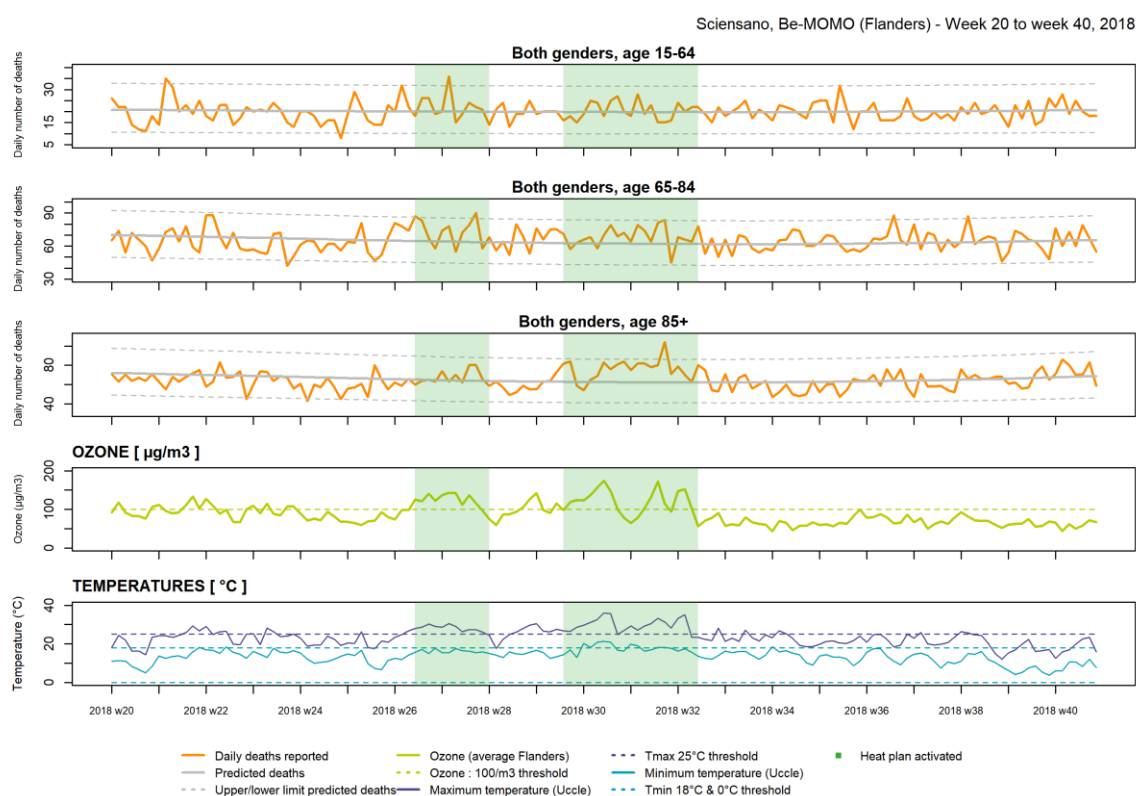
Figuur 1 • De mortaliteit en de risicofactoren, België (zomer 2018)

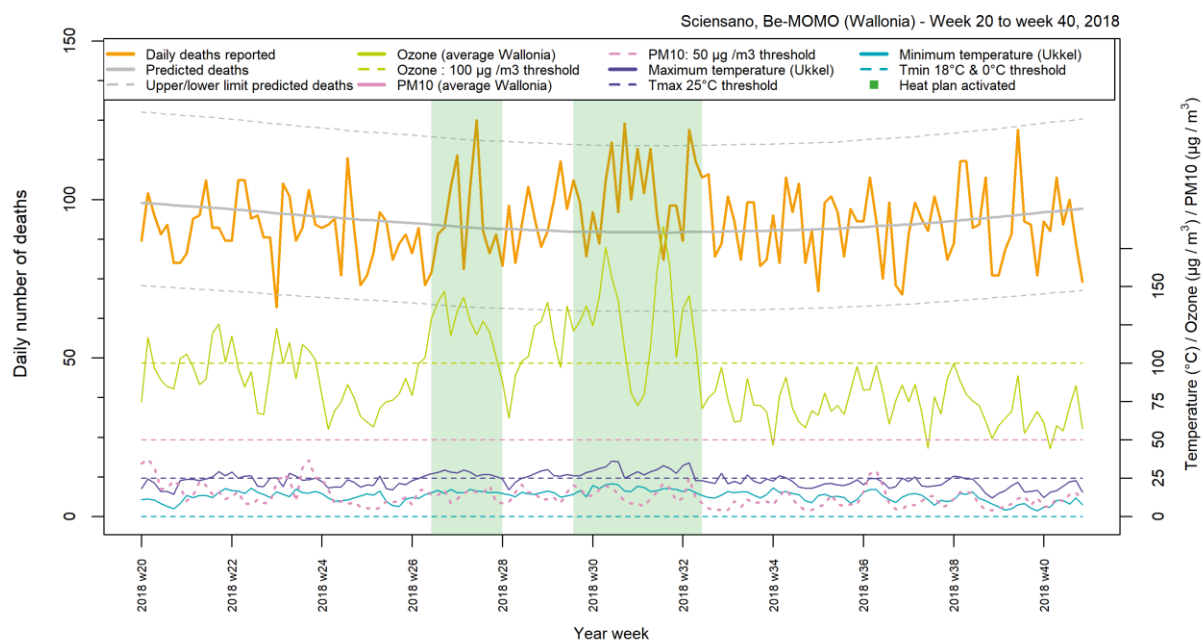
Figuur 2 • De mortaliteit per leeftijdsgroep en de risicofactoren, België (zomer 2018)

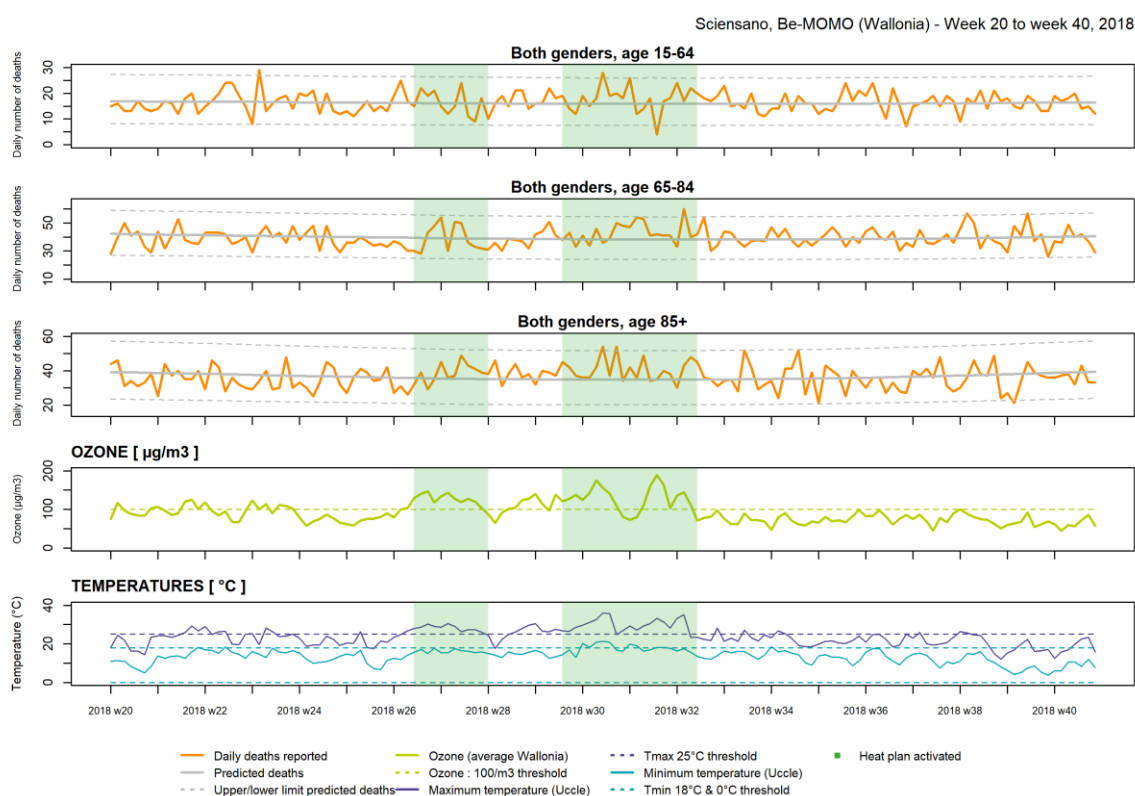
Figuur 3 • De mortaliteit en de risicofactoren, Vlaanderen (zomer 2018)

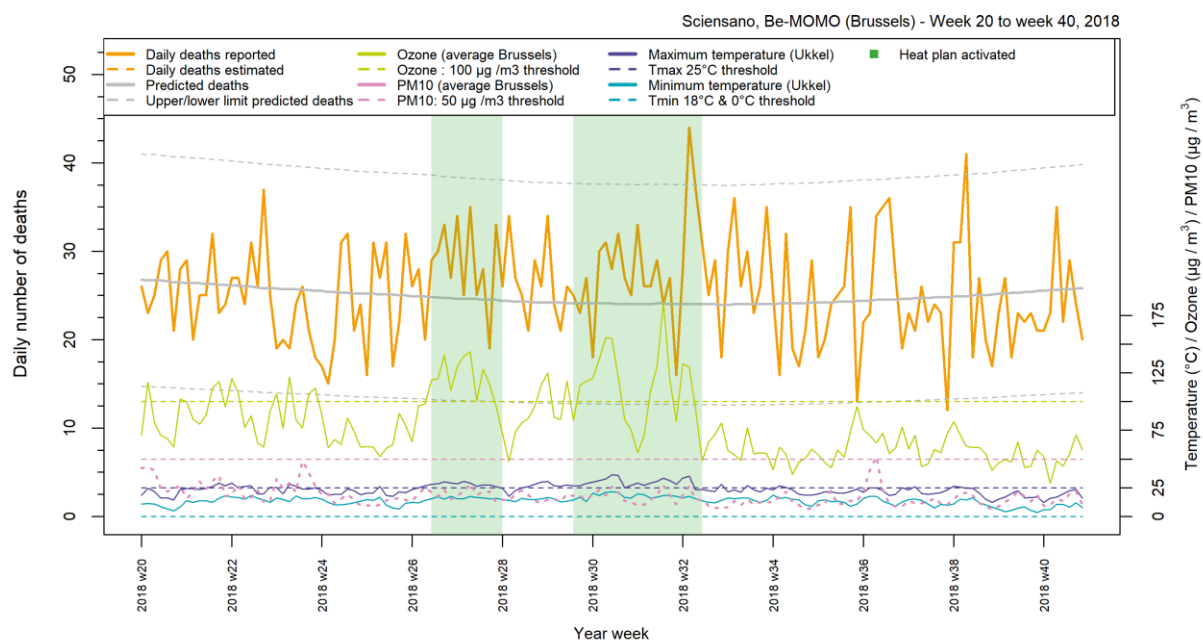
Figuur 4 • De mortaliteit per leeftijdsgroep en de risicofactoren, Vlaanderen (zomer 2018)

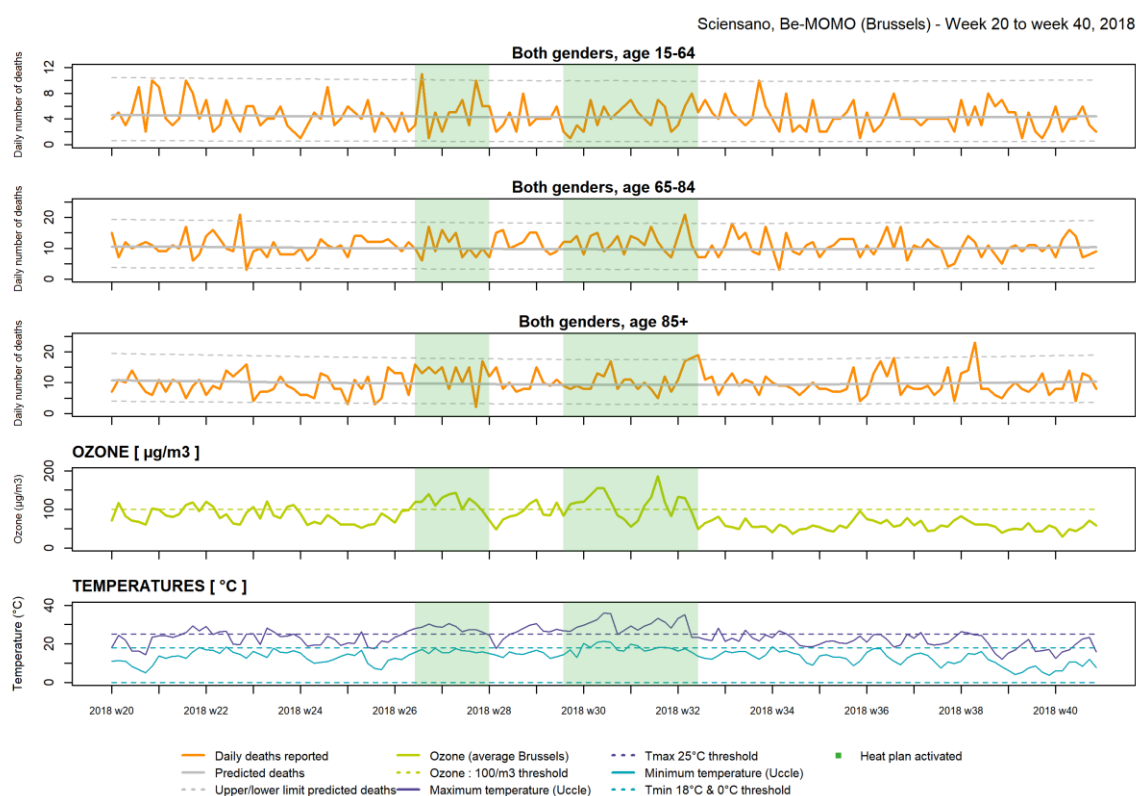
Figuur 5 • De mortaliteit en de risicofactoren, Wallonië (zomer 2018)

Figuur 6 • De mortaliteit per leeftijdsgroep en de risicofactoren, Wallonië (zomer 2018)

Figuur 7 • De mortaliteit en de risicofactoren, Brussel (zomer 2018)

Figuur 8 • De mortaliteit per leeftijdsgroep en de risicofactoren, Brussel (zomer 2018)

Tabel 18 • Correlatiecoëfficiënten tussen de mortaliteit en de risicofactoren, België en Vlaanderen (zomer 2018)

	BELGIË								VLAANDEREN							
	Overlijden	Tmin	Tmax	Ozon	PM ₁₀	PM _{2.5}	RHmin	RHmax	Overlijden	Tmin	Tmax	Ozon	PM ₁₀	PM _{2.5}	RHmin	RHmax
Totaal																
Overlijden	1,00	0,35*	0,40*	0,33*	0,22*	0,05	-0,19*	-0,12	1,00	0,25*	0,35*	0,29*	0,23*	0,13	-0,15	-0,15
Tmin	-	1,00	0,77*	0,53*	0,22*	0,10	-0,15	-0,31*	-	1,00	0,77*	0,50*	0,23*	0,15	-0,15	-0,31*
Tmax	-	-	1,00	0,82*	0,31*	0,07	-0,53*	-0,46*	-	-	1,00	0,80*	0,34*	0,17*	-0,53*	-0,46*
Ozon	-	-	-	1,00	0,49*	0,24*	-0,47*	-0,44*	-	-	-	1,00	0,51*	0,31*	-0,45*	-0,42*
PM ₁₀	-	-	-	-	1,00	0,92*	0,12	0,12	-	-	-	-	1,00	0,93*	0,12	0,13
PM _{2.5}	-	-	-	-	-	1,00	0,34*	0,34*	-	-	-	-	-	1,00	0,32*	0,32*
RHmin	-	-	-	-	-	-	1,00	0,48*	-	-	-	-	-	-	1,00	0,48*
RHmax	-	-	-	-	-	-	-	1,00	-	-	-	-	-	-	-	1,00
15-64 jaar																
Overlijden	1,00	0,21*	0,19*	0,12	0,01	-0,01	-0,10	-0,03	1,00	0,15	0,19*	0,11	0,05	0,03	-0,08	-0,07
65-84 jaar																
Overlijden	1,00	0,30*	0,33*	0,23*	0,15	-0,01	-0,20*	-0,10	1,00	0,22*	0,26*	0,17*	0,15	0,07	-0,17*	-0,10
85+ jaar																
Overlijden	1,00	0,23*	0,31*	0,32*	0,24*	0,10	-0,11	-0,12	1,00	0,12	0,23*	0,26*	0,21*	0,12	-0,05	-0,13

* p< 0,05

RHmin or RHmax = minimale of maximale relatieve luchtvochtigheid

Tabel 19 • Correlatiecoëfficiënten tussen de mortaliteit en de risicofactoren, Wallonië en Brussel (zomer 2018)

	WALLONIË								BRUSSEL							
	Overlijden	Tmin	Tmax	Ozon	PM ₁₀	PM _{2.5}	RHmin	RHmax	Overlijden	Tmin	Tmax	Ozon	PM ₁₀	PM _{2.5}	RHmin	RHmax
Totaal																
Overlijden	1,00	0,29*	0,26*	0,17*	0,16	0,05	-0,14	-0,02	1,00	0,21*	0,23*	0,17*	0,09	0,02	-0,10	-0,05
Tmin	-	1,00	0,77*	0,54*	0,20*	0,05	-0,15	-0,31*	-	1,00	0,77*	0,51*	0,19*	0,18*	-0,15	-0,31*
Tmax	-	-	1,00	0,82*	0,26*	-0,01	-0,53*	-0,43*	-	-	1,00	0,80*	0,27*	0,17*	-0,53*	-0,46*
Ozon	-	-	-	1,00	0,45*	0,16	-0,48*	-0,45*	-	-	-	1,00	0,41*	0,28*	-0,43*	-0,42*
PM ₁₀	-	-	-	-	1,00	0,92*	0,11	0,10	-	-	-	-	1,00	0,95*	0,14	0,14
PM _{2.5}	-	-	-	-	-	1,00	0,33*	0,32*	-	-	-	-	-	1,00	0,27*	0,26*
RHmin	-	-	-	-	-	-	1,00	0,48*	-	-	-	-	-	-	1,00	0,48*
RHmax	-	-	-	-	-	-	-	1,00	-	-	-	-	-	-	-	1,00
15-64 jaar																
Overlijden	1,00	0,17*	0,06	0,01	0,00	0,00	-0,03	-0,01	1,00	0,03	0,08	0,12	0,00	-0,01	-0,08	0,07
65-84 jaar																
Overlijden	1,00	0,21*	0,22*	0,10	0,10	0,00	-0,15	-0,02	1,00	0,12	0,12	0,11	0,04	-0,01	0,002	-0,04
85+ jaar																
Overlijden	1,00	0,20*	0,20*	0,19*	0,18*	0,09	-0,07	-0,01	1,00	0,21*	0,21*	0,11	0,10	0,05	-0,13	-0,11

* p< 0,05

RHmin or RHmax = minimale of maximale relatieve luchtvochtigheid

3. Historiek van de zomersterfte

Het is niet eenvoudig om de zomerperiodes onderling met elkaar te vergelijken, want elk seizoen heeft zijn eigen kenmerken op het vlak van **mortaliteit** (aantal sterfgevallen, oversterfte, brutomortaliteitsgraad), en **weers- en milieumomstandigheden** (overschrijding van de drempel). Tabellen 20 tot 22 en figuren 9 en 10 geven een overzicht van die eigenschappen voor België. De geschiedenis van de mortaliteit in Vlaanderen, Wallonië en Brussel vindt u in de bijlage (Tabellen 24 tot 35).

3.1. VOOR DE VOLLEDIGE BEVOLKING MET DE SAMENHANGENDE RISICOFACTOREN

De **significante oversterfte** was sterker uitgesproken tijdens de zomers van **2003, 2006 en 2010** met meer dan 1 500 extra sterfgevallen

en een oversterfte van meer dan 4 %. Deze jaren worden gemarkeerd door een groter aantal dagen met meteorologische (tmax, tmin) of milieugebonden risicofactoren (ozon, PM₁₀ en PM_{2,5}). De zomers van **2000, 2008 en 2016** vertoonden eveneens tussen 1 100 en 1 300 extra sterfgevallen met ongeveer 3 % oversterfte.

De **zomer 2018** wordt niet gekenmerkt door een oversterfte, ondanks een recordaantal dagen met maximumtemperaturen boven 25 °C (55 dagen) en 24 dagen met ozonpieken. Het is niet mogelijk om deze hypothesen te verifiëren, maar de wijziging van de drempel van de waarschuwingsfase in 2017 en de preventieve acties die werden ondernomen door de regio's, hebben wellicht bijgedragen tot deze daling van de zomersterfte.

De oversterfte per subgroep van de bevolking is terug te vinden in de tabellen 21 en 22.

Tabel 20 • Overzicht van de zomersterfte en de samenhangende risicofactoren, België

BELGIË										
Jaar	MORTALITEIT					METEOROLOGIE		LUCHTVERVUILING		
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal dagen met max. t° > 25°C	Aantal dagen met min. t° > 18°C	Aantal dagen met ozon > 100 µg/m³	Aantal dagen met PM ₁₀ > 50 µg/m³	Aantal dagen met PM _{2,5} > 25 µg/m³
2000	38 738	37 591	1 147	3,1	378,3	16	5	13	0	-
2001	39 211	38 382	829	2,2	382,0	26	10	30	5	-
2002	39 221	38 346	875	2,3	380,4	15	7	15	6	-
2003	40 092	38 350	1 742	4,5	387,1	46	12	48	13	-
2004	38 085	38 672	-587	-1,5	366,3	27	6	25	1	-
2005	37 600	38 407	-807	-2,1	360,0	39	10	25	5	20
2006	38 902	37 314	1 588	4,3	370,1	44	20	34	2	12
2007	37 218	36 595	623	1,7	351,6	15	0	10	2	17
2008	38 112	36 919	1 193	3,2	357,3	21	3	16	1	6
2009	38 149	37 378	771	2,1	354,8	36	1	21	0	0
2010	39 691	37 896	1 795	4,7	366,2	30	5	19	0	1
2011	39 233	38 148	1 085	2,8	358,3	22	2	10	0	0
2012	39 383	38 473	910	2,4	356,9	24	5	17	2	5
2013	40 041	39 739	302	0,8	360,7	31	7	20	0	3
2014	39 310	39 352	-42	-0,1	352,5	22	6	19	1	3
2015	39 713	39 495	218	0,6	354,3	33	6	22	0	0
2016	39 550	38 267	1 283	3,4	351,0	25	5	14	0	1
2017	39 544	38 918	626	1,6	349,3	34	5	24	0	0
2018	39 739	39 804	-65	-0,2	349,3	55	12	45	0	5

3.2. PER LEEFTIJDSCATEGORIE

Tabel 21 • Overzicht van de zomersterfte in de groep jonger dan 65 jaar, België

BELGIË								
Jaar	0-64 jaar				15-64 jaar			
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)
2000	7 635	271	3,7	89,6	7 307	282	4,0	108,7
2001	7 700	298	4,0	90,2	7 365	287	4,1	109,5
2002	7 729	308	4,2	90,3	7 435	316	4,4	110
2003	7 395	-7	-0,1	86,1	7 095	-10	-0,1	104,5
2004	7 298	134	1,9	84,7	7 052	162	2,4	103,4
2005	7 331	180	2,5	84,8	7 038	132	1,9	102,7
2006	7 385	363	5,2	84,9	7 079	313	4,6	102,5
2007	7 340	284	4,0	83,7	7 057	268	4,0	101,2
2008	7 502	205	2,8	84,8	7 239	231	3,3	102,7
2009	7 459	105	1,4	83,7	7 232	146	2,1	101,8
2010	7 512	107	1,4	83,7	7 241	68	1,0	101,3
2011	7 282	0	0,0	80,3	7 014	-30	-0,4	97,3
2012	7 256	133	1,9	79,6	6 976	112	1,6	96,4
2013	7 052	-30	-0,4	77,2	6 802	-8	-0,1	93,7
2014	6 902	165	2,5	75,4	6 680	199	3,1	92
2015	6 763	206	3,1	73,7	6 553	224	3,5	90,1
2016	6 574	163	2,5	71,4	6 379	190	3,1	87,5
2017	6 471	200	3,2	70,1	6 236	166	2,7	85,3
2018	6 313	63	1,0	68,3	6 056	22	0,4	82,8

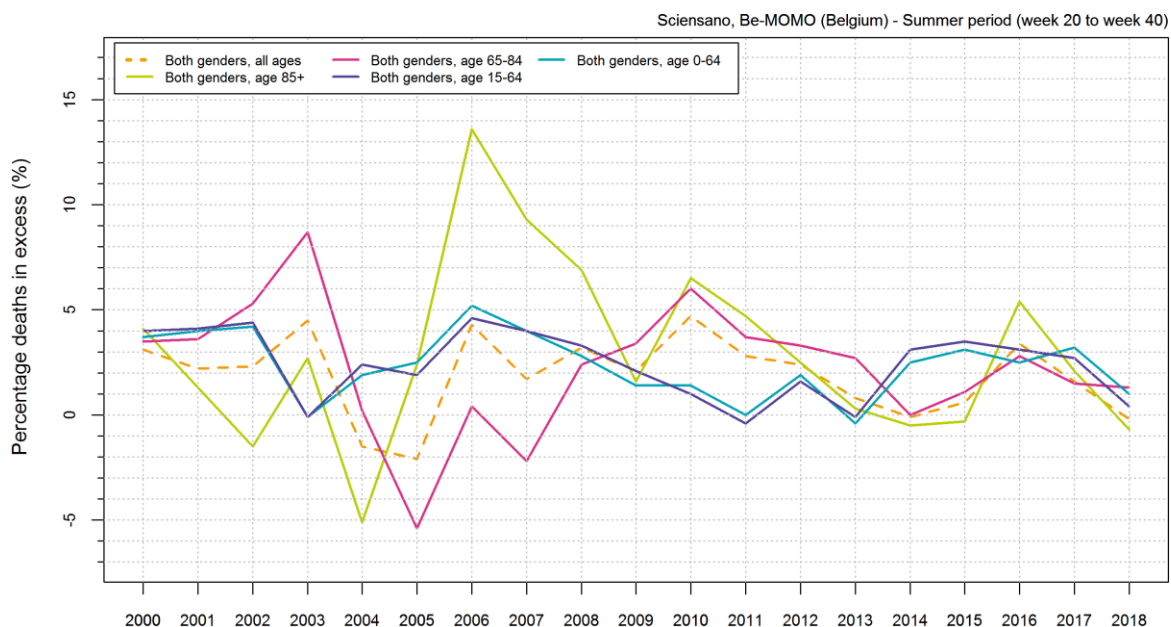
Tabel 22 • Overzicht van de zomersterfte in de groep ouder dan 64 jaar, België

BELGIË								
Jaar	65-84 jaar				85+ jaar			
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)
2000	19 561	660	3,5	1 279,6	11 542	460	4,1	6 191,9
2001	19 771	680	3,6	1 279,6	11 740	147	1,3	6 356,6
2002	20 175	1 019	5,3	1 287,0	11 317	-178	-1,5	6 329,7
2003	21 360	1 715	8,7	1 341,3	11 337	296	2,7	6 674,9
2004	20 630	48	0,2	1 274,5	10 157	-550	-5,1	6 290,8
2005	19 832	-1 131	-5,4	1 213,8	10 437	246	2,4	6 303,3
2006	20 103	79	0,4	1 233,8	11 414	1363	13,6	6 350,9
2007	18 668	-426	-2,2	1 155,6	11 210	955	9,3	5 758,3
2008	18 762	440	2,4	1 164,9	11 848	764	6,9	5 664,0
2009	18 541	617	3,4	1 148,4	12 149	188	1,6	5 465,5
2010	18 912	1 062	6,0	1 164,0	13 267	812	6,5	5 635,4
2011	18 353	655	3,7	1 122,8	13 598	611	4,7	5 478,2
2012	18 193	589	3,3	1 093,2	13 934	336	2,5	5 354,8
2013	18 372	484	2,7	1 086,8	14 617	46	0,3	5 441,6
2014	17 677	8	0,0	1 029,7	14 731	-74	-0,5	5 315,3
2015	17 709	197	1,1	1 016,5	15 241	-47	-0,3	5 284,4
2016	17 337	480	2,8	983,4	15 639	803	5,4	5 221,4
2017	17 001	247	1,5	953,0	16 072	330	2,1	5 164,1
2018	17 055	215	1,3	942,4	16 371	-117	-0,7	5 102,8

3.3. OVERZICHT VAN HET PERCENTAGE OVERSTERFTE

Het **percentage oversterfte** kenmerkt de abnormale mortaliteit. Het is over het algemeen

hoger in de groep **ouder dan 85 jaar** (Figuur 9). Niettemin zien we dat de oversterfte in 2018 hoger was **in de groep van 65-84 jaar** in vergelijking met de andere leeftijdsgroepen.

Figuur 9 • Overzicht van het percentage oversterfte in de zomer per leeftijdsgroep, België

3.4. JAARLIJKSE OVERZICHT VAN DE MORTALITEIT

Het is reeds aangetoond dat een aanzienlijke wintersterfte als gevolg van heel lage temperaturen of een grote griep epidemie de ondersterfte in de zomer kunnen verklaren (Rocklöv *et.al.*, 2009, Qiao *et al.*, 2015). Mensen voor wie griep dodelijk kan zijn, blijken ook kwetsbaarder voor hitte.

Bovendien kan warmte het overlijden bespoedigen van mensen wier gezondheid al in gevaar is. Deze verschijnselen worden 'sterfteverplaatsing' of 'oogsteffect' genoemd. Om deze redenen en om de volledige winter te kunnen tonen, wordt de jaarlijkse analyse

voorgesteld vanaf het begin van de winter (week 41) tot het einde van de zomer die erop volgt (week 40) (tabel 23). De resultaten per gewest vindt u in de bijlagen (Tabellen 24 tot 35). De grafische mortaliteitsgeschiedenis werd al in het rapport Be-MOMO van de winter 2017-2018 opgenomen.

Sinds de winter van 2000 zijn de twee periodes met de hoogste oversterfte 'winter 2007-2008, zomer 2008' en 'winter 2011-2012, zomer 2012' (respectievelijk 5,1 % en 4,6 % met meer dan 4700 extra sterfgevallen).

In de periode die de winter van 2002-2003 en de hete zomer van 2003 bestrijkt, bedroeg de oversterfte slechts 2,7 %.

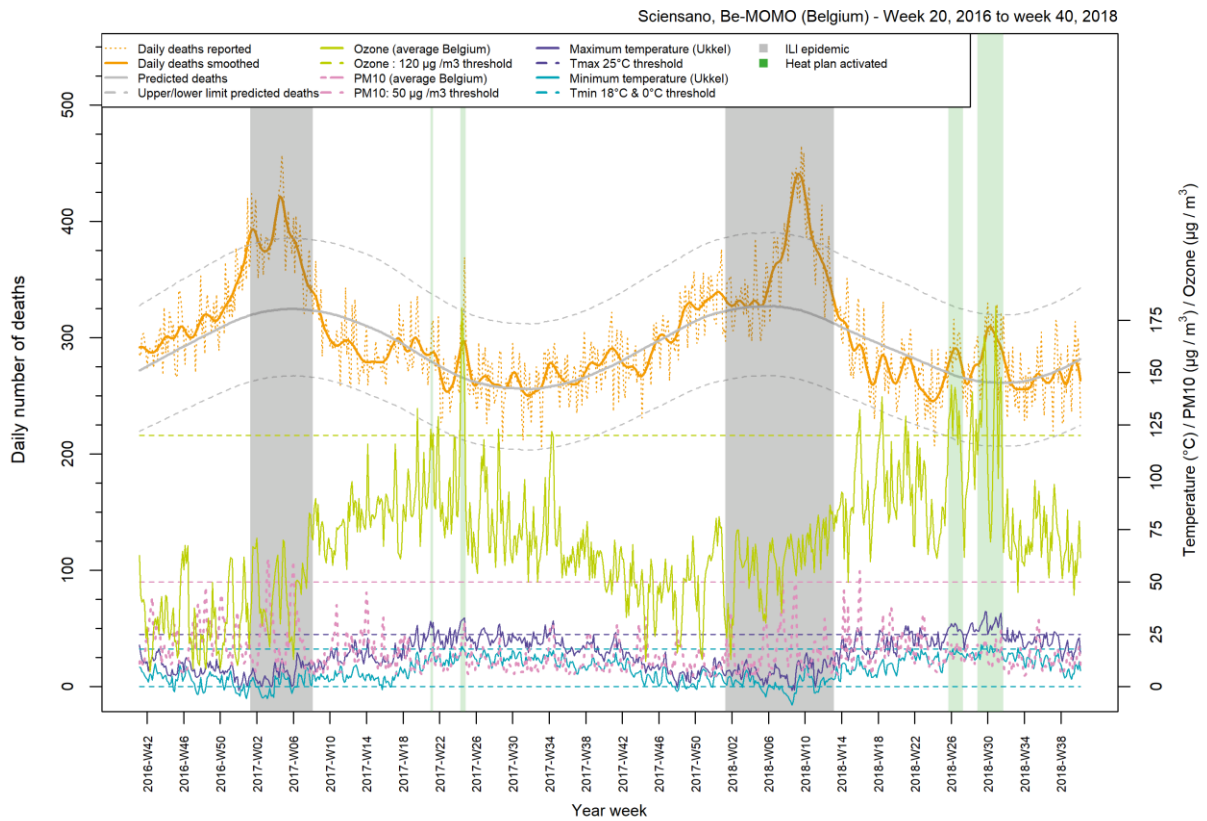
Tabel 23 • Overzicht van de sterfte week 41 (begin van de winter) tot week 40 (einde van zomer), België

BELGIË												
Jaar	MORTALITEIT					METEOROLOGIE				LUCHTVERVUILING		
	Aantal waar- genomen sterf- gevallen	Aantal verwachte sterf- gevallen	Aantal extra sterf- gevallen	% extra sterf- gevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal dagen met max. t° < 0°C	Aantal dagen met min. t° < 0°C	Aantal dagen met max. t° > 25°C	Aantal dagen met min. t° > 18°C	Aantal dagen met ozon > 100 µg/m³	Aantal dagen met PM ₁₀ > 50 µg/m³	Aantal dagen met PM _{2,5} > 25 µg/m³
2000-2001	103 110	103 152	-42	0,0	1 005,2	2	28	30	10	34	21	-
2001-2002	104 122	103 004	1 118	1,1	1 011,0	4	31	15	7	19	38	-
2002-2003	105 334	102 580	2 754	2,7	1 018,2	12	40	46	12	59	47	-
2003-2004	103 070	103 760	-690	-0,7	992,4	1	36	27	6	32	21	-
2004-2005	105 361	104 722	639	0,6	1 009,8	6	40	40	10	27	26	58
2005-2006	102 428	101 441	987	1,0	975,9	6	58	46	20	39	25	85
2006-2007	99 484	99 608	-124	-0,1	941,4	0	13	24	0	22	24	73
2007-2008	104 180	99 112	5 068	5,1	978,5	1	32	25	3	26	23	55
2008-2009	104 383	101 794	2 589	2,5	972,6	1	42	36	1	23	28	55
2009-2010	106 231	104 773	1 458	1,4	981,9	16	57	31	5	22	7	35
2010-2011	103 178	103 636	-458	-0,4	944,4	16	52	27	2	25	21	50
2011-2012	108 338	103 612	4 726	4,6	983,4	9	20	24	5	17	22	52
2012-2013	109 600	106 211	3 389	3,2	988,8	16	62	31	7	23	11	37
2013-2014	103 492	107 745	-4 253	-3,9	929,2	0	5	22	6	21	6	19
2014-2015	110 228	105 998	4 230	4,0	984,6	3	35	33	6	24	8	23
2015-2016	107 407	107 880	-473	-0,4	954,4	1	32	27	5	21	1	10
2016-2017	109 326	105 416	3 910	3,7	966,7	3	41	34	5	28	3	25
2017-2018	109 957	106 926	3 031	2,8	967,6	5	38	63	12	58	1	18

3.5. GRAFIEK VAN DE MORTALITEIT VAN DE LAATSTE TWEE JAAR

korte termijn frequent op perioden van significante oversterfte volgt.

Figuur 10 toont de mortaliteit in de afgelopen twee jaar. We stellen vast dat ondersterfte op

Figuur 10 • Grafiek van de mortaliteit, België (week 20, 2016 tot week 40, 2018)

CONCLUSIE

Gedurende de hele zomerperiode van 2018 en voor alle leeftijden samen was er geen oversterfte in België, noch in Vlaanderen op basis van de laatste 5 jaar (-0,2 %). In Wallonië en in Brussel daarentegen werden respectievelijk 56 (+0,4 %) en 116 (+3,2 %) extra sterfgevallen vastgesteld.

De doeltreffendheid van de preventieve maatregelen van het hitte- en ozonplan en de oversterfte in de voorafgaande winter hebben misschien bijgedragen tot de ondersterfte tijdens de nochtans buitengewoon hete zomer van 2018.

De hitte was uitzonderlijk intens en lang. De waarschuwingsfase van het hittegolf- en ozonpiekenplan werd twee keer geactiveerd en duurde telkens vrij lang (12 en 21 dagen). Er werd geen alarmfase geactiveerd.

Gedurende deze twee waarschuwingsfase was er significante oversterfte gedurende korte periode en dat gedurende of na de dagen waarop de temperaturen relatief hoog waren en/of ozonpieken vertoonden.

Tijdens de eerste hitteperiode was er een lichte oversterfte in België met 3 416 sterfgevallen, waarvan 207 extra sterfgevallen (6,4 %).

Tijdens de tweede hitteperiode was er een gematigde oversterfte met 6 222 sterfgevallen, waarvan 726 extra sterfgevallen (13,2 %). De tweede hitteperiode duurde langer en werd gekenmerkt door verschillende extreem warme dagen (~36 °C) en dagen met ozonpieken (~180 µg/m³, dagelijks maximum van het 8-uursgemiddelde).

Aangezien het aantal sterfgevallen significant stijgt op de dag zelf of in de dagen na deze extreme warmte of hoge ozonconcentraties, is het belangrijk dat de bevolking op de hoogte blijft van het weer en de ozonpieken, en dat het gedrag wordt aangepast wanneer de waarschuwingsfase wordt geactiveerd in overeenstemming met de regionale aanbevelingen.

Deze zomer werden er in totaal zeven wekelijkse Be-MOMO waarschuwingsrapporten naar de autoriteiten verstuurd.

BIJLAGEN

Tabel 24 • Overzicht van de zomersterfte en de samenhangende risicofactoren, Vlaanderen

VLAANDEREN										
Jaar	MORTALITEIT					METEOROLOGIE		LUCHTVERVUILING		
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal dagen met max. t° > 25°C	Aantal dagen met min. t° > 18°C	Aantal dagen met ozon > 100 µg/m³	Aantal dagen met PM ₁₀ > 50 µg/m³	Aantal dagen met PM _{2.5} > 25 µg/m³
2000	20 896	20 247	649	3,2	351,8	16	5	13	1	-
2001	21 084	20 749	335	1,6	354,2	26	10	30	5	-
2002	21 135	20 697	438	2,1	353,9	15	7	15	5	-
2003	21 570	20 712	858	4,1	359,8	46	12	47	13	-
2004	20 513	20 841	-328	-1,6	341,0	27	6	22	2	-
2005	20 355	20 769	-414	-2,0	336,8	39	10	22	6	22
2006	21 195	20 193	1002	5,0	348,7	44	20	35	2	19
2007	20 198	19 794	404	2,0	330,2	15	0	10	2	20
2008	20 824	20 026	798	4,0	338,0	21	3	16	1	12
2009	21 019	20 404	616	3,0	338,5	36	1	20	0	7
2010	21 754	20 875	879	4,2	348,0	30	5	18	0	3
2011	21 576	21 021	555	2,6	342,1	22	2	11	0	5
2012	21 731	21 242	489	2,3	342,2	24	5	16	2	6
2013	22 197	22 006	191	0,9	347,8	31	7	17	0	3
2014	21 741	21 828	-86	-0,4	339,1	22	6	20	2	6
2015	21 972	22 014	-42	-0,2	341,0	33	6	24	0	2
2016	22 034	21 235	799	3,8	340,1	25	5	15	0	6
2017	22 081	21 729	352	1,6	338,9	34	5	26	0	3
2018	22 274	22 322	-48	-0,2	339,9	55	12	42	0	7

Tabel 25 • Overzicht van de zomersterfte in de groep jonger dan 65 jaar, Vlaanderen

VLAANDEREN								
Jaar	0-64 jaar				15-64 jaar			
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)
2000	3 917	96	2,5	79,2	3 775	114	3,1	96,0
2001	3 907	63	1,6	79,0	3 754	54	1,5	95,4
2002	3 914	128	3,4	79,1	3 766	117	3,2	95,5
2003	3 639	-69	-1,9	73,4	3 484	-89	-2,5	88,1
2004	3 595	88	2,5	72,5	3 475	99	2,9	87,7
2005	3 679	176	5,0	74,0	3 529	155	4,6	88,8
2006	3 642	189	5,5	72,9	3 494	177	5,3	87,4
2007	3 700	243	7,0	73,6	3 554	240	7,2	88,1
2008	3 703	107	3,0	73,2	3 568	120	3,5	87,7
2009	3 687	82	2,3	72,4	3 579	104	3,0	87,5
2010	3 685	33	0,9	72,0	3 548	21	0,6	86,4
2011	3 656	100	2,8	70,9	3 511	71	2,1	84,9
2012	3 545	64	1,8	68,6	3 398	42	1,3	82,0
2013	3 553	110	3,2	68,6	3 418	110	3,3	82,4
2014	3 383	72	2,2	65,2	3 279	94	3,0	79,0
2015	3 329	92	2,8	64,0	3 214	94	3,0	77,4
2016	3 241	98	3,1	62,2	3 160	131	4,3	75,9
2017	3 242	160	5,2	62,0	3 129	145	4,8	75,0
2018	3 081	18	0,6	58,8	2 948	-6	-0,2	70,6

Tabel 26 • Overzicht van de zomersterfte in de groep ouder dan 64 jaar, Vlaanderen

VLAANDEREN								
Jaar	65-84 jaar				85+ jaar			
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftcijfer (100 000 inwoners)	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftcijfer (100 000 inwoners)
2000	10 583	399	3,9	1 190,8	6 396	353	5,8	6 084,4
2001	10 635	364	3,5	1 176,3	6 542	174	2,7	6 242,5
2002	10 939	622	6,0	1 185,4	6 282	-51	-0,8	6 167,5
2003	11 619	1 010	9,5	1 231,3	6 312	175	2,8	6 511,7
2004	11 225	60	0,5	1 163,4	5 693	-290	-4,9	6 179,8
2005	10 964	-496	-4,3	1 119,5	5 712	-18	-0,3	6 043,2
2006	11 155	143	1,3	1 136,0	6 398	802	14,3	6 254,2
2007	10 297	-217	-2,1	1 052,0	6 201	524	9,2	5 611,2
2008	10 513	347	3,4	1 071,2	6 608	494	8,1	5 563,0
2009	10 577	564	5,6	1 069,1	6 755	145	2,2	5 315,3
2010	10 686	574	5,7	1 068,5	7 383	457	6,6	5 469,7
2011	10 321	263	2,6	1 021,5	7 599	398	5,5	5 316,4
2012	10 304	300	3,0	1 001,4	7 882	312	4,1	5 225,1
2013	10 433	236	2,3	999,2	8 211	42	0,5	5 237,1
2014	9 977	-70	-0,7	942,0	8 381	47	0,6	5 135,8
2015	9 993	97	1,0	930,3	8 650	-95	-1,1	5 051,2
2016	9 855	418	4,4	907,3	8 938	435	5,1	4 979,6
2017	9 489	99	1,1	863,9	9 350	290	3,2	4 956,2
2018	9 630	191	2,0	864,4	9 563	-40	-0,4	4 876,8

Tabel 27 • Overzicht van de sterfte, week 41 (begin van de winter) tot week 40 (einde van zomer), Vlaanderen

VLAANDEREN												
Jaar	MORTALITEIT					METEOROLOGIE				LUCHTVERVUILING		
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra Sterfgevallen	Bruto sterftcijfer (100 000 inwoners)	Aantal dagen met max. t° < 0°C	Aantal dagen met min. t° < 0°C	Aantal dagen met max. t° > 25°C	Aantal dagen met min. t° > 18°C	Aantal dagen met ozon > 100 µg/m³	Aantal dagen met PM ₁₀ > 50 µg/m³	Aantal dagen met PM _{2.5} > 25 µg/m³
2000-2001	55 608	55 882	-274	-0,5	934,6	2	28	30	10	34	21	-
2001-2002	56 123	55 814	309	0,6	940,4	4	31	15	7	19	38	-
2002-2003	57 194	55 492	1 702	3,1	954,8	12	40	46	12	58	48	-
2003-2004	55 984	56 146	-162	-0,3	931,4	1	36	27	6	25	23	-
2004-2005	57 168	56 754	414	0,7	947,0	6	40	40	10	24	31	65
2005-2006	55 842	55 056	786	1,4	919,9	6	58	46	20	40	25	103
2006-2007	54 022	54 134	-112	-0,2	884,4	0	13	24	0	18	25	80
2007-2008	56 989	53 883	3 106	5,8	926,5	1	32	25	3	26	23	72
2008-2009	57 115	55 615	1 500	2,7	921,6	1	42	36	1	23	27	74
2009-2010	58 619	57 619	1 000	1,7	939,2	16	57	31	5	20	7	44
2010-2011	56 788	57 131	-343	-0,6	902,3	16	52	27	2	26	22	69
2011-2012	60 016	57 247	2 769	4,8	946,5	9	20	24	5	16	23	60
2012-2013	60 957	58 817	2 140	3,6	956,2	16	62	31	7	19	11	51
2013-2014	57 395	59 855	-2 460	-4,1	896,3	0	5	22	6	22	8	32
2014-2015	61 405	59 059	2 346	4,0	954,0	3	35	33	6	26	10	37
2015-2016	59 766	60 066	-300	-0,5	923,8	1	32	27	5	22	2	21
2016-2017	61 563	58 812	2 751	4,7	946,1	3	41	34	5	29	6	42
2017-2018	62 190	60 082	2 108	3,5	950,3	5	38	63	12	55	4	27

Tabel 28 • Overzicht van de zomersterfte en de samenhangende risicofactoren, Wallonië

WALLONIË										
Jaar	MORTALITEIT					METEOROLOGIE		LUCHTVERVUILING		
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal dagen met max. t° > 25°C	Aantal dagen met min. t° > 18°C	Aantal dagen met ozon > 100 µg/m³	Aantal dagen met PM ₁₀ > 50 µg/m³	Aantal dagen met PM _{2,5} > 25 µg/m³
2000	13 428	12 915	513	4,0	402,1	16	5	14	1	-
2001	13 664	13 175	489	3,7	408,3	26	10	31	4	-
2002	13 858	13 221	637	4,8	412,6	15	7	17	4	-
2003	13 983	13 264	719	5,4	415,1	46	12	66	14	-
2004	13 289	13 398	-109	-0,8	393,1	27	6	31	1	-
2005	13 082	13 307	-225	-1,7	385,2	39	10	35	3	17
2006	13 497	12 980	517	4,0	395,3	44	20	37	2	10
2007	13 073	12 804	269	2,1	380,5	15	0	12	2	16
2008	13 204	12 873	331	2,6	382,0	21	3	17	0	5
2009	13 184	13 025	159	1,2	379,3	36	1	20	0	2
2010	13 815	13 037	778	6,0	394,9	30	5	23	0	0
2011	13 728	13 066	662	5,1	389,4	22	2	13	0	0
2012	13 536	13 205	331	2,5	381,7	24	5	16	2	6
2013	13 900	13 558	342	2,5	390,1	31	7	24	0	1
2014	13 664	13 499	165	1,2	382,1	22	6	22	1	3
2015	13 845	13 516	329	2,4	385,7	33	6	26	0	0
2016	13 716	13 192	524	4,0	380,8	25	5	15	0	1
2017	13 666	13 423	243	1,8	378,1	34	5	23	0	0
2018	13 692	13 636	56	0,4	377,8	55	12	48	0	4

Tabel 29 • Overzicht van de zomersterfte in de groep jonger dan 65 jaar, Wallonië

WALLONIË								
Jaar	0-64 jaar				15-64 jaar			
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)
2000	2 723	158	6,2	98,0	2 613	143	5,8	121,1
2001	2 854	276	10,7	102,5	2 740	246	9,9	126,7
2002	2 916	268	10,1	104,3	2 837	274	10,7	130,5
2003	2 777	78	2,9	99,0	2 697	71	2,7	123,5
2004	2 811	139	5,2	99,9	2 748	144	5,5	125,1
2005	2 754	44	1,6	97,5	2 674	33	1,2	120,9
2006	2 815	154	5,8	99,0	2 721	130	5,0	122,0
2007	2 751	55	2,0	95,9	2 692	74	2,8	119,4
2008	2 916	182	6,6	100,9	2 855	184	6,9	125,3
2009	2 883	98	3,5	99,2	2 825	95	3,5	123,2
2010	2 963	136	4,8	101,3	2 893	121	4,4	125,4
2011	2 810	-18	-0,6	95,3	2 745	-22	-0,8	118,1
2012	2 800	35	1,3	94,7	2 735	37	1,4	117,4
2013	2 694	-22	-0,8	91,0	2 632	-19	-0,7	112,9
2014	2 729	166	6,5	92,2	2 672	175	7,0	114,6
2015	2 681	194	7,8	90,6	2 621	189	7,8	112,4
2016	2 599	118	4,7	87,8	2 536	111	4,6	108,6
2017	2 487	60	2,5	83,9	2 433	56	2,3	104,1
2018	2 508	85	3,5	84,7	2 444	71	3,0	104,6

Tabel 30 • Overzicht van de zomersterfte in de groep ouder dan 64 jaar, Wallonië

WALLONIË								
Jaar	65-84 jaar				85+ jaar			
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)
2000	6 913	298	4,5	1 377,6	3 792	224	6,3	6 475,1
2001	6 956	274	4,1	1 381,4	3 854	132	3,5	6 672,9
2002	7 191	481	7,2	1 416,9	3 751	17	0,5	6 734,4
2003	7 543	642	9,3	1 473,9	3 663	121	3,4	6 938,7
2004	7 219	20	0,3	1 398,0	3 259	-141	-4,1	6 475,0
2005	6 841	-437	-6,0	1 320,4	3 487	277	8,6	6 706,7
2006	6 981	80	1,2	1 360,3	3 701	453	14,0	6 488,5
2007	6 514	-88	-1,3	1 288,5	3 808	420	12,4	6 098,9
2008	6 405	124	2,0	1 280,9	3 883	185	5,0	5 755,9
2009	6 231	84	1,4	1 252,9	4 070	67	1,7	5 698,4
2010	6 403	407	6,8	1 287,8	4 449	327	7,9	5 867,3
2011	6 300	465	8,0	1 268,0	4 618	298	6,9	5 763,3
2012	6 090	278	4,8	1 200,2	4 646	59	1,3	5 561,1
2013	6 262	419	7,2	1 208,7	4 944	84	1,7	5 754,2
2014	6 052	179	3,1	1 143,8	4 883	-56	-1,1	5 559,3
2015	6 073	157	2,7	1 126,6	5 091	89	1,8	5 612,3
2016	5 925	157	2,7	1 082,2	5 192	358	7,4	5 566,0
2017	5 947	174	3,0	1 070,1	5 232	64	1,2	5 460,8
2018	5 828	41	0,7	1 031,7	5 356	14	0,3	5 473,2

Tabel 31 • Overzicht van de sterfte, week 41 (begin van de winter) tot week 40 (einde van zomer), Wallonië

WALLONIË												
Jaar	MORTALITEIT					METEOROLOGIE				LUCHTVERVUILING		
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal dagen met max. t° < 0°C	Aantal dagen met min. t° < 0°C	Aantal dagen met max. t° > 25°C	Aantal dagen met min. t° > 18°C	Aantal dagen met ozon > 100 µg/m³	Aantal dagen met PM ₁₀ > 50 µg/m³	Aantal dagen met PM _{2,5} > 25 µg/m³
2000-2001	35 996	35 416	580	1,6	1 076,2	2	28	30	10	37	19	-
2001-2002	36 279	35 552	727	2,0	1 081,1	4	31	15	7	22	38	-
2002-2003	36 401	35 606	795	2,2	1 081,4	12	40	46	12	80	43	-
2003-2004	35 658	35 898	-240	-0,7	1 055,8	1	36	27	6	40	18	-
2004-2005	36 594	36 148	446	1,2	1 078,7	6	40	40	10	40	17	50
2005-2006	35 535	35 051	484	1,4	1 042,1	6	58	46	20	43	31	78
2006-2007	34 876	34 460	416	1,2	1 016,5	0	13	24	0	28	26	65
2007-2008	36 149	34 461	1 688	4,9	1 047,3	1	32	25	3	27	22	43
2008-2009	36 393	35 402	992	2,8	1 048,5	1	42	36	1	24	24	48
2009-2010	36 597	36 277	320	0,9	1 047,7	16	57	31	5	28	5	30
2010-2011	35 936	35 671	265	0,7	1 021,2	16	52	27	2	29	18	39
2011-2012	37 233	35 659	1 574	4,4	1 051,3	9	20	24	5	16	18	46
2012-2013	37 743	36 420	1 323	3,6	1 060,4	16	62	31	7	27	10	34
2013-2014	35 654	36 909	-1 255	-3,4	997,8	0	5	22	6	24	5	12
2014-2015	37 915	36 254	1 661	4,6	1 057,1	3	35	33	6	28	4	19
2015-2016	37 257	37 021	236	0,6	1 035,1	1	32	27	5	21	0	8
2016-2017	37 395	36 356	1 039	2,9	1 035,4	3	41	34	5	28	2	14
2017-2018	37 535	36 608	928	2,5	1 036,3	5	38	63	12	63	0	15

Tabel 32 • Overzicht van de zomersterfte en de samenhangende risicofactoren, Brussel

BELGIË										
Jaar	MORTALITEIT					METEOROLOGIE		LUCHTVERVUILING		
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal dagen met max. t° > 25°C	Aantal dagen met min. t° > 18°C	Aantal dagen met ozon > 100 µg/m³	Aantal dagen met PM ₁₀ > 50 µg/m³	Aantal dagen met PM _{2,5} > 25 µg/m³
2000	4 413	4 241	172	4,1	460,0	16	5	11	4	-
2001	4 461	4 230	231	5,5	462,5	26	10	26	12	-
2002	4 228	4 246	-18	-0,4	432,1	15	7	15	12	-
2003	4 537	4 154	383	9,2	457,3	46	12	44	15	-
2004	4 282	4 186	96	2,3	428,2	27	6	21	6	-
2005	4 163	4 180	-17	-0,4	413,5	39	10	24	8	26
2006	4 210	3 964	246	6,2	413,2	44	20	32	5	27
2007	3 947	3 880	67	1,7	382,8	15	0	9	11	32
2008	4 084	3 816	268	7,0	389,5	21	3	16	1	25
2009	3 945	3 853	92	2,4	369,2	36	1	21	1	14
2010	4 121	3 880	241	6,2	378,2	30	5	17	0	6
2011	3 928	3 894	34	0,9	351,0	22	2	8	0	9
2012	4 106	3 861	245	6,3	360,5	24	5	14	4	11
2013	3 940	3 958	-18	-0,4	341,2	31	7	16	2	9
2014	3 903	3 902	0	0,0	335,5	22	6	11	2	9
2015	3 896	3 860	36	0,9	331,5	33	6	19	0	3
2016	3 800	3 669	131	3,6	319,9	25	5	10	0	8
2017	3 797	3 644	153	4,2	318,6	34	5	21	0	2
2018	3 773	3 657	116	3,2	314,8	55	12	36	1	11

Tabel 33 • Overzicht van de zomersterfte in de groep jonger dan 65 jaar, Brussel

BELGIË								
Jaar	0-64 jaar				15-64 jaar			
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)
2000	994	105	11,8	124,5	918	105	13,0	146,3
2001	938	68	7,9	116,5	870	78	9,8	137,8
2002	899	37	4,3	109,7	832	40	5,1	129,5
2003	977	126	14,8	117,0	912	131	16,7	139,4
2004	892	38	4,4	105,8	829	35	4,4	125,4
2005	898	49	5,8	105,5	835	40	5,0	125,2
2006	928	96	11,6	107,4	864	86	11,1	127,7
2007	889	46	5,4	101,2	811	23	2,9	118,0
2008	883	18	2,0	98,5	816	22	2,8	116,4
2009	889	36	4,2	97,0	828	39	5,0	115,6
2010	864	33	4,0	92,2	800	30	3,9	109,4
2011	816	12	1,5	84,4	758	18	2,4	100,7
2012	910	122	15,5	92,4	842	113	15,5	110,0
2013	804	-15	-1,8	80,4	751	-6	-0,8	96,8
2014	790	5	0,6	78,3	729	6	0,8	93,4
2015	753	-1	-0,1	73,8	718	22	3,2	91,0
2016	734	36	5,1	71,1	683	26	4,0	85,7
2017	742	65	9,5	71,7	674	43	6,8	84,3
2018	724	42	6,1	69,5	664	29	4,5	82,6

Tabel 34 • Overzicht van de zomersterfte in de groep ouder dan 64 jaar, Brussel

BELGIË								
Jaar	65-84 jaar				85+ jaar			
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)
2000	2 065	116	5,9	1 494,4	1 354	23	1,7	5 959,2
2001	2 179	269	14,1	1 585,9	1 344	-3	-0,2	6 071,3
2002	2 045	63	3,2	1 489,6	1 284	-33	-2,5	6 046,1
2003	2 198	206	10,3	1 602,7	1 362	129	10,5	6 768,7
2004	2 185	98	4,7	1 590,1	1 205	19	1,6	6 341,4
2005	2 027	-90	-4,2	1 485,6	1 238	58	4,9	6 493,2
2006	1 967	6	0,3	1 466,1	1 315	194	17,3	6 451,1
2007	1 857	0	0,0	1 417,0	1 201	65	5,7	5 527,7
2008	1 844	117	6,8	1 428,2	1 357	184	15,7	5 916,7
2009	1 732	57	3,4	1 354,9	1 324	89	7,2	5 568,2
2010	1 822	161	9,7	1 429,4	1 435	133	10,2	5 830,0
2011	1 731	86	5,2	1 359,3	1 381	36	2,7	5 490,0
2012	1 791	173	10,7	1 400,4	1 405	34	2,5	5 441,1
2013	1 674	36	2,2	1 305,0	1 462	36	2,5	5 642,0
2014	1 646	33	2,0	1 281,9	1 467	40	2,8	5 616,4
2015	1 643	56	3,6	1 274,8	1 500	59	4,1	5 669,8
2016	1 557	47	3,1	1 203,6	1 509	129	9,3	5 641,5
2017	1 565	105	7,2	1 206,4	1 490	62	4,4	5 567,0
2018	1 597	138	9,5	1 220,9	1 452	18	1,3	5 402,8

Tabel 35 • Overzicht van de sterfte, week 41 (begin van de winter) tot week 40 (einde van zomer), Brussel

BELGIË												
Jaar	MORTALITEIT					METEOROLOGIE				LUCHTVERVUILING		
	Aantal waargenomen sterfgevallen	Aantal verwachte sterfgevallen	Aantal extra sterfgevallen	% extra sterfgevallen	Bruto sterftecijfer (100 000 inwoners)	Aantal dagen met max. t° < 0°C	Aantal dagen met min. t° < 0°C	Aantal dagen met max. t° > 25°C	Aantal dagen met min. t° > 18°C	Aantal dagen met ozon > 100 µg/m³	Aantal dagen met PM ₁₀ > 50 µg/m³	Aantal dagen met PM _{2.5} > 25 µg/m³
2000-2001	11 501	11 477	24	0,2	1 194,0	2	28	30	10	30	34	-
2001-2002	11 719	11 360	358	3,2	1 201,9	4	31	15	7	18	55	-
2002-2003	11 736	11 183	553	4,9	1 186,9	12	40	46	12	51	60	-
2003-2004	11 425	11 245	180	1,6	1 144,9	1	36	27	6	22	28	-
2004-2005	11 599	11 414	185	1,6	1 154,1	6	40	40	10	26	32	67
2005-2006	11 051	10 888	163	1,5	1 087,8	6	58	46	20	37	38	110
2006-2007	10 585	10 588	-3	0,0	1 029,4	0	13	24	0	19	36	106
2007-2008	11 042	10 229	813	8,0	1 057,4	1	32	25	3	27	32	84
2008-2009	10 873	10 397	476	4,6	1 022,3	1	42	36	1	23	38	93
2009-2010	11 014	10 646	368	3,5	1 015,7	16	57	31	5	20	10	56
2010-2011	10 451	10 523	-72	-0,7	940,0	16	52	27	2	22	28	98
2011-2012	11 077	10 337	740	7,2	976,7	9	20	24	5	14	31	87
2012-2013	10 890	10 541	349	3,3	946,3	16	62	31	7	18	20	68
2013-2014	10 436	10 574	-138	-1,3	898,7	0	5	22	6	13	11	43
2014-2015	10 907	10 345	562	5,4	930,4	3	35	33	6	20	12	42
2015-2016	10 382	10 465	-83	-0,8	876,3	1	32	27	5	15	3	25
2016-2017	10 368	9 941	427	4,3	870,7	3	41	34	5	23	7	45
2017-2018	10 232	9 908	324	3,3	854,8	5	38	63	12	45	5	29

REFERENTIES

- Bustos Sierra N, Tersago K, Aerts R, Van Casteren V, Mailier P. Overheidsopdracht voor de validatie van een nieuwe drempelwaarde in het kader van warmteperiodes. Bestek nr. AZG/Prev/MGZ/2016/WAP. 2016.
- Bustos Sierra N, Asikainen T. Rapport over de surveillance van de mortaliteit door alle oorzaken in België in de zomer 2017. Brussel, België : Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid; 2017. Depotnummer : D/2017/2505/32. https://epistat.wiv-isp.be/docs/momo/2017_Rapport_surveillance_van_de_mortaliteit_zomer_Belgie.pdf
- Cox B, Wuillaume F, Van Oyen H, Maes S. Monitoring of all-cause mortality in Belgium (Be-MOMO): a new and automated system for the early detection and quantification of the mortality impact of public health events. Int J Public Health 2010 Aug;55(4):251-9. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00038-010-0135-6>
- Farrington C, Andrews N, Beale A, Catchpole M. A statistical algorithm for the early detection of outbreaks of infectious disease. Royal Statistical Society 1996;159(Part 3):547-63.
- Qiao Z, Guo Y, Yu W, Tong S. Assessment of short- and long-term mortality displacement in heat-related deaths in Brisbane, Australia, 1996-2004. Environ Health Perspect 2005;123:766-772. <https://ehp.niehs.nih.gov/doi/10.1289/ehp.1307606>
- Robine JM, Cheung SL, Le Roy S, Van Oyen H, Griffiths C, Michel JP, Herrmann FR. Death toll exceeded 70,000 in Europe during the summer of 2003. C R Biol 2008 Feb;331(2):171-8. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1631069107003770?via%3Dihub>
- Rocklöv J, Forsberg B, Meister K. Winter mortality modifies the heat-mortality association the following summer. Eur Respir J 2009;33:245-251. <https://erj.ersjournals.com/content/33/2/245>
- Tersago K, Mailier P. Overheidsopdracht voor het bestuderen van een nieuwe drempelwaarde in het kader van warmteperiodes. Bestek nr. AZG/Prev/MGZ/2015/WAP. 2015.

LIJST VAN TABELLEN

Tabel 1 • Samenvatting van de mortaliteit in België en in de regio's (zomer 2018)	15
Tabel 2 • De mortaliteit in België (zomer 2018)	16
Tabel 3 • De mortaliteit in Vlaanderen (zomer 2018)	17
Tabel 4 • De mortaliteit in Wallonië (zomer 2018)	17
Tabel 5 • De mortaliteit in Brussel (zomer 2018)	18
Tabel 6 • Standaardisatie van de brutomortaliteitsgraad per regio (zomer 2018)	18
Tabel 7 • De risicofactoren van de mortaliteit, 1 ^e hitteperiode	19
Tabel 8 • De risicofactoren van de mortaliteit, 2 ^e hitteperiode	20
Tabel 9 • Samenvatting van de mortaliteit tijdens de 1 ^e hitteperiode	21
Tabel 10 • Samenvatting van de mortaliteit tijdens de 2 ^e hitteperiode	21
Tabel 11 • Wekelijks analyse van de significante oversterfte	22
Tabel 12 • Dagelijkse analyse van de significante oversterfte, 1 ^e hitteperiode	23
Tabel 13 • Gegevens over dagelijks significante oversterfte, 1 ^e hitteperiode, België en Vlaanderen	24
Tabel 14 • Gegevens over dagelijks significante oversterfte, 1 ^e hitteperiode, Wallonië en Brussel	24
Tabel 15 • Dagelijkse analyse van de significante oversterfte, 2 ^e hitteperiode	25
Tabel 16 • Gegevens over dagelijks significante oversterfte, 2 ^e hitteperiode, België en Vlaanderen	26
Tabel 17 • Gegevens over dagelijks significante oversterfte, 2 ^e hitteperiode, Wallonië en Brussel	27
Tabel 18 • Correlatiecoëfficiënten tussen de mortaliteit en de risicofactoren, België en Vlaanderen (zomer 2018)	32
Tabel 19 • Correlatiecoëfficiënten tussen de mortaliteit en de risicofactoren, Wallonië en Brussel (zomer 2018)	32
Tabel 20 • Overzicht van de zomersterfte en de samenhangende risicofactoren, België	33
Tabel 21 • Overzicht van de zomersterfte in de groep jonger dan 65 jaar, België	34
Tabel 22 • Overzicht van de zomersterfte in de groep ouder dan 64 jaar, België	34
Tabel 23 • Overzicht van de sterfte week 41 (begin van de winter) tot week 40 (einde van zomer), België	36
Tabel 24 • Overzicht van de zomersterfte en de samenhangende risicofactoren, Vlaanderen	40
Tabel 25 • Overzicht van de zomersterfte in de groep jonger dan 65 jaar, Vlaanderen	40
Tabel 26 • Overzicht van de zomersterfte in de groep ouder dan 64 jaar, Vlaanderen	41
Tabel 27 • Overzicht van de sterfte, week 41 (begin van de winter) tot week 40 (einde van zomer), Vlaanderen	41
Tabel 28 • Overzicht van de zomersterfte en de samenhangende risicofactoren, Wallonië	42
Tabel 29 • Overzicht van de zomersterfte in de groep jonger dan 65 jaar, Wallonië	42
Tabel 30 • Overzicht van de zomersterfte in de groep ouder dan 64 jaar, Wallonië	43
Tabel 31 • Overzicht van de sterfte, week 41 (begin van de winter) tot week 40 (einde van zomer), Wallonië	43
Tabel 32 • Overzicht van de zomersterfte en de samenhangende risicofactoren, Brussel	44
Tabel 33 • Overzicht van de zomersterfte in de groep jonger dan 65 jaar, Brussel	44
Tabel 34 • Overzicht van de zomersterfte in de groep ouder dan 64 jaar, Brussel	45
Tabel 35 • Overzicht van de sterfte, week 41 (begin van de winter) tot week 40 (einde van zomer), Brussel	45

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 • De mortaliteit en de risicofactoren, België (zomer 2018)	28
Figuur 2 • De mortaliteit per leeftijdsgroep en de risicofactoren, België (zomer 2018)	28
Figuur 3 • De mortaliteit en de risicofactoren, Vlaanderen (zomer 2018)	29
Figuur 4 • De mortaliteit per leeftijdsgroep en de risicofactoren, Vlaanderen (zomer 2018)	29
Figuur 5 • De mortaliteit en de risicofactoren, Wallonië (zomer 2018)	30
Figuur 6 • De mortaliteit per leeftijdsgroep en de risicofactoren, Wallonië (zomer 2018)	30
Figuur 7 • De mortaliteit en de risicofactoren, Brussel (zomer 2018)	31
Figuur 8 • De mortaliteit per leeftijdsgroep en de risicofactoren, Brussel (zomer 2018)	31
Figuur 9 • Overzicht van het percentage oversterfte in de zomer per leeftijdsgroep, België	35
Figuur 10 • Grafiek van de mortaliteit, België (week 20, 2016 tot week 40, 2018)	37

CONTACT

Natalia Bustos Sierra • T+32 2 642 51 11 • Natalia.Bustossierra@sciensano.be

VOOR MEER INFORMATIE

Afspraak op onze website
www.sciensano.be of neem
contact met ons op via
info@sciensano.be

Sciensano • Juliette Wytsmanstraat 14 • Brussel • België • T + 32 2 642 51 11 • T pers + 32 2 642 54 20 •
info@sciensano.be • www.sciensano.be

Verantwoordelijke uitgever: Myriam Sneyers, Algemeen directeur • Juliette Wytsmanstraat 14 • Brussel • België • D/2019/14.440/95